

Тауно Ёлирууси

Эрыкын лӧдыжӧ

Кок кыдежан фарс-комедий

Финн йылме гыч В. Яналов кусарен

Йошкар-Ола 2002 ий

Модшо-влак:

Валто
Аннели
Сантери
Директор
Министр
Харри
Луллан
Кирсти
Инкери
Бухгалтер
Пастор
Кум полицейский
Кок ревизор

ИКЫМШЕ КЫДЕЖ

1-ше сүрөт

Йошкар кермыч дене оптымо казамат пырдыж. Шолаште кок ваштар. Пырдыж гоч простыня гыч пидме кандыра кеча. Арестан вургеман Валто пырдыж вуй гыч кандыра дене вола. Пырдыж воктене шогышо полицейский Валтон волмыжым тўткын онча. Валто лач полицейскийын кидышкыже волен шогалеш.

В а л т о. Ох, вуеш ида нал.

П о л и ц е й с к и й. Мо тиде тыгай? Мом те төчеда...?

В а л т о. Туге- туге. Төчем.

П о л и ц е й с к и й. Казамат гыч шылын куржаш төчеда манын каласынеда?

В а л т о. Мом тетла ышташ кодеш. Коеш, утлаш пўралтын огыл.

П о л и ц е й с к и й. Те верештын улыда манын каласынеда?

В а л т о. Туге, коеш. Кидым пидме ўзгарда пеленда? (*Кидшым пидашалан шуялта*).

П о л и ц е й с к и й. Эше икаж-кө тышеч куржаш шона мо?

В а л т о. Лийын кертеш.

П о л и ц е й с к и й (*шонкален*). Те чынжымак мом төчеда?

В а л т о. Кузе мом төчем?

П о л и ц е й с к и й. Ну мом шонен шылын куржаш төчеда.

В а л т о. Тетла ынде мом кутыркалаш. Те мыйым мөнгеш казаматышке петырен сенеда.

П о л и ц е й с к и й. Те вет пырдыж гыч волмыда годым мыйым сайын ужын улыда.

В а л т о. Уке, ужын омыл.

П о л и ц е й с к и й. Ида ондале, те ужын улыда.

В а л т о. Товатат, ужын омыл.

П о л и ц е й с к и й. Кузе ужын огыдал- сайын ужын улыда. Туге гынат шикшалташ төчен улыда... Векат, те мыйын тиде верышке толымемым вучен улыда. (*Йырваш ончыштеш*) Иктаж-кө тыште видеокамера дене шолып огеш шогылт? Те ала-мо палыме гай койыда. Те телевидений гыч огыдал?

В а л т о. Айда- лийже ида ойлышт.

П о л и ц е й с к и й. Ия пала мом ынде мыланем ышташ? Пўтырен кучаш тендам, але .? Ала вургем коклаштыда микрофоным шылтыме?

А, можыч, тышеч вигак передаче эфирышке кая? (*Галстукшым да*

вуйчиэмжым төрлата) Хе-хе, изиш чаткалыкем огеш сите манын чаманаш веле кодеш. Вуем гыч ялт лектын кайыш- мо нерген ме мутланышна, вет?

В а л т о. Мый телевидений гыч огыл , а казамат гыч куржынам, да тыште нимогай шылтыме видеокамера уке. Те иктаж- кушто камерам ужыда мо?

П о л и ц е й с к и й. Уке. Шылтыме гын, кузе тудым ужат. Камерым эре шогышо автомашинышке шылтат.

В а л т о. Икаж-кушто шогышо автомашинам ужыда мо?

П о л и ц е й с к и й (*йырваш онча*). Тугеже те иктаж журнал гыч улыда. Лудшо-влакым шке деке савырашлан мом гына от ыште.

В а л т о. Ах.

П о л и ц е й с к и й. Тыланда онгай сүрет күлеш ыле? Иктаж - могай у лийже ыле да эше пудыранчыкым тарватыже але. Тыге огыл мо? Тиде сюжетлан могай гала вуймутым пуаш шонен пыштен улыда? Векат, «Казамат гыч шикшалтмаш». Те шонышда, чай, куржшо еным аныра финн полицейский пүтырен куча да тореш-кутын кырен опта – тидым чыла репортер возен налеш. Чаманаш веле кодеш, ваштарешда ушан-шотан полицейский лектын. Чыла полицейский-влак аныра улыт манын шонен улыда, чай. Те йонылыш лийын улыда. Шкендам гына намысышке луктында.

В а л т о. Те йөршеш аныра улыда.

П о л и ц е й с к и й. Тудым аныра манам гын пондыж дене лупша манын шонышда вет. Тыгакак серыда.

В а л т о. Казамат пырдыж гыч волымем ужын улыда, вет? Шотан полицейский улыда гын, тыланда мыйым пүтырен кучаш күлеш.

П о л и ц е й с к и й. Хе, хе.

В а л т о. Те эшеат умылен огыда керт мо: мый казамат гыч куржынам. Закон почеш те мыйым мөнгеш казаматышке нангайшаш улыда!

П о л и ц е й с к и й (*воштылеш*). Хе-хе-хе! Тиде вара чыла газетышке лектеш?

В а л т о. Мыйым колтеда гын, кугу йонылышым ыштеда.

П о л и ц е й с к и й. Пүтырен кучем гын - тылечат кугу йонылышым ыштем.

В а л т о. Йөра. Мыланем огыда ўшане гын, казаматышке миен толза да йодса кө таче тушечын куржын.

П о л и ц е й с к и й. Те тиде жапыште мыйым вучен шогеда.

В а л т о. Ну.

П о л и ц е й с к и й. Тышеч огыда шикшалт?

В а л т о. Огым. Те мыйым пеленда налын сенгеда.

П о л и ц е й с к и й. Мый керем дене пырдыжышке ом күзө.

В а л т о. Айста, айста, миен йодын толына.

П о л и ц е й с к и й. Мый шке палем. Нуно шкак тиде чоя пашам шонен луктыныт. Казагат оза огеш полшо гын, кузе тушеч куржаш лиеш.

В а л т о. Те йоршешак аныра улыда. Тыгай пелмундыра полицейскийым эше нигунамат ужалтын огыл.

П о л и ц е й с к и й. Хе, хе. Чылан журналист гай уста лийын огыт керт, вет. *(Савырнен кая, почешыже Валто ошеда).*

В а л т о. Мый нимогай журналист омыл, казагат гыч куржшо гына улам.

П о л и ц е й с к и й. Мыйт полицейский огыл- колым ужалыше гына улам. *(Колым ужалышым онгара)* Көлан күлеш свежа салака? Можыч, тамле нужголым кычалыда? Таче эше коптитлыме колат уло. Висалташ мо? Кок кило коптитлыме колым? Лач лу марке шога. А мотор үдыраманшлан? Судакым? Мутат уке, судак мемнан уло. Мыняр колым висалташ?

В а л т о. Закон почеш тыланда мыйым пүтырен кучен, мөнгеш казаметышке вүден нангаяш күлеш.

П о л и ц е й с к и й. Уке.

В а л т о. Туге.

П о л и ц е й с к и й. Уке.

В а л т о. Полицейскийын товатлыме мутшым те монденда.

П о л и ц е й с к и й. А те шкеже икгана иктым, вес гана весым ойлыштыда. Шукерте огыл казамет гыч куржынам манын үшандарышда, ынде мөнгеш тушко ужаташ йодыда.

В а л т о. А мый тендан фантазийлан өрам. Мый ынде куржаш ом шоно, юмо пүрышын кидышкыже шкемым кучыктем. Тиде чын огыл мо?

П о л и ц е й с к и й. Чылт чынжак манаш огеш лий.

В а л т о. Ындыже мыйым күтырен кучеда?

П о л и ц е й с к и й. Уке. Мөнгышкыда ошкылза.

В а л т о. Тугеже шканда шке өпкелыза. Мый шикшалтам. *(Йырваш ончалеш да, писын тарванен, куржын колта. Полицейский шыпак воштылын шога, Валто мөнгеш пөртылеш).* Мыйым кызытак пүтырен кучаш күштем.

П о л и ц е й с к и й. Кызытак тышеч огыда кай гын, мый...

В а л т о *(шинчашкыже ончен).* Пүтырен кучыда.

П о л и ц е й с к и й. Нимо семьянат! Нимогай вий мыйым тидым вштыктен огеш керт.

В а л т о. Да мый нигунамат тылында шкемым пўтырен кучаш ом пу. Тыгай пелмундыра да торешйол полицейскийлан мыйым кепшылташ пе-ешак эше.

П о л и ц е й с к и й. Сукалтен кумалда гынат, мый тендам пўтырен ом кучо.

В а л т о: Кеч те уло тўнямбалан полицейский лийда гынат, мыйым кучен огыда керт! Сай кодса! *(Савырнен кая)*

П о л и ц е й с к и й *(тудым ончен)*. Кило салака кўлеш? Хе, хе.

Казаматыште сирена мўгыраш тўналеш. Кокымшо полицейский, шўлешт – шўлешт, куржын толеш.

К о к ы м ш о п о л и ц е й с к и й. Салам!

И к ы м ш е п о л и ц е й с к и й. Салам! Мо тушто лийын?

К о к ы м ш о п о л и ц е й с к и й. Казамат гыч арестант куржын. Тый нимом ужын отыл?

И п о л и ц е й с к и й. Мо тудо чиен?

П о л и ц е й с к и й. Арестант вургемым. Корнан – корнан чиемым.

И п о л и ц е й с к и й. Мо, мый йўнгылыш лийынам...

П о л и ц е й с к и й. Простыня гыч кандырам пидын да пырдыж гоч чымалтын. *(Кандырам ужеш)*. Тевыс!

И п о л и ц е й с к и й. Тудак ыле! Мый тудын дене кутырен шогенам.

П о л и ц е й с к и й. Тудын дене мутланенат? Мом тудо ойлыш?

К у ш к о к у р ж ы н к а л а с ы ш м о ?

И п о л и ц е й с к и й. Уке, тудо мogyрышко куржо.

П о л и ц е й с к и й. Почешыже!

И п о л и ц е й с к и й *(шыдын)*. Тудо... тудо мыйым торешйол мане!

Коктынат, пондыштым модыктен, Валто почеш куржыт. Икымше полицейский йолым шўдырен, тореш кышкен куржеш.

2 –шо сўрет.

Ола покшелне изи площадь. Трамвайын шогалыме вер. Ювелирный кевыт. Понар менге. Икмыняр корныен. Кумышо полицейский вашкыде мўнгеш – оньыш коштеда. Валто толын лектеш да полицейский ончылно пўртылеш, онгара, ўмбакыже тўткын онча. Кумышо полицейский вуйжым гына лупша.

Трамвайын шогалыме верышке, изи сумкам сакалтен, моторын чийыше пўршен толеш. Валто тудын деке мия, сумкажым налеш да ўрдыжкў ошкылеш. Пўршен уждымо гай веле лиш. Валто пўртылеш да пўршеным вачыж гыч тўкалта. Тудо вачыжым гына шупшылеш, огеш тарване. Валто чотырак тупшо гыч лупшалеш. Кумышо

полицейский шолып чыла тидым онча, нимом умылдымо гай веле шога.

В а л т о. Мый нумал каенам. Те шижын огыдал мо? Тендан сумкадам. Вуеш ида нал, мый тендан сумкадам нумал нангаенам. Те колыда уке, мый сумкадам солатенам. *(Сонгыра снлан кычкырыме семын магыра)*. Сумкадам руалтен нангаенам! Иктаж – мом пелештыда! Теве полицейский шога! Тудым ўжаш кўлеш!

Валто пөръенным вачыж гыч рўза. Тудыжо тугакынак тупынь шога, вара кўсенже гыч нершовычым луктеш да шинчажым ўштеш.

Ш п о л и ц е й с к и й *(нунын деке толеш)*. Иктаж-мо дене польшен кертам..?

В а л т о. Кертыда. Мый садын сумкажым руалтен нангаенам.

Ш п о л и ц е й с к и й. Мый ужинам.

П ө р ь е н. Мый... мый тудым йонгылыш налынам. Озаже лектеш шоненам. Йомшо настам чумырымо верышке нангаяш шоненам. Чынак. Те мыланем огыда ўшане? Могай азап, могай азап.

Ш п о л и ц е й с к и й *(Валтолан)*. Тудым пўтырен кучаш?

В а л т о. Тудым? Уке, тек шке семынже кая.

П ө р ь е н. Тау, пагалымам. Тетла нигунам... сөрем... *(Вашке тарванен кая, нер йымакше вудымалта)* Кўлеш вет тыге логалаш...

Ювелирный кевыт гыч Аннели лектеш. Тудо самырык да моторын чийыше ўдыр.

А н н е л и. Ах, те мыйын сумкам муын улыда! Моткоч кугу тау. Витринам ончен шогымам годым монден коденам.

Ш п о л и ц е й с к и й. Комиссар Терявялан таум ыштыза, вургем вашталтен чийыше айдемылан.

А н н е л и. Тудыжо кушто?

Ш п о л и ц е й с к и й. Тендан ончылно.

А н н е л и. Теве кузе улмаш. *(Валтолан)* Пагалыме комиссар, моткоч кугу тау.

В а л т о *(полицейскийлан)*. Ончал-ян, мом мый кызыт ыштем.

Тудо Аннелим ондала да тўрвыжым шупшалеш. Ўдыр торешлана да вара шкажат Валтом ондалеш.

В а л т о *(Аннелилан)*. Польшым йодын кычкыре.

А н н е л и *(нөлталтше кумылын)*. Могай пөръен! Ой, юмашне, могай пөръен!

В а л т о *(полицейскийлан)*. Те ужын улыда мом мый ыштышым?

Ш п о л и ц е й с к и й. Туге, ну и чолга улыда!

В а л т о. Мом те шогылтыда. Сомылдам шуктыза!

Ш п о л и ц е й с к и й. Могай сомылым?

В а л т о. Те ужын улыда кузе мый кечывал кечын ўдырым ўкымеш шупшалынам.

Ш п о л и ц е й с к и й. Ну мый тыглай полицейский гына улам.

В а л т о. Ну мом вара? Могай кугу тўра эше кўлеш?

Ш п о л и ц е й с к и й (*рын шогалеш*). Господин комиссар, нигў огеш кўл.

Тудо Аннелим руалтен куча да шупшалаш тўча, ўдыр чурийжым сова.

А н н е л и (*Валтолан*). Эше ик гана тау, чеверын. (*Савырнен ошкылеш*).

Ш п о л и ц е й с к и й. Мый иктаж – мом йонгылыш ыштынам, господин комиссар?

В а л т о. Туге шол. Мый нимогай комиссар омыл, арестант гына улам. Таче казамат гыч куржынам да иктаж полицейский руалтен кучыжо манын вучем. Умыледа?

Ш п о л и ц е й с к и й. Чыла умылем. Комиссарын...

В а л т о. Мый комиссар омыл.

Ш п о л и ц е й с к и й. Вуеш ида нал. Вашталтен чиен улыда – палашат огеш лий.

В а л т о. Мый нимом вашталтен чиен омыл.

Ш п о л и ц е й с к и й. Мый умылем.

В а л т о. Мый арестант улам да казамат гыч чымалтынам. Простыня гыч кандыра пидынам да пырдыж гоч куржынам.

Ш п о л и ц е й с к и й. Тудо осал вуянче-влак коклашке шынген пурен. Тендам ончен нигў комис..., вуеш ида нал, тудо ялт казамат гыч куржшо гай коеш. Тугаяк вургем да чылажат.

В а л т о. Мый чынак тугае улам. Нимогай комиссар омыл. Шке вуйда йыр пўтырен налза.

Ш п о л и ц е й с к и й (*вуйжым кучылтеш*). Верыштыжак.

В а л т о. Ну ынде каласыза – мый кў улам.

Ш п о л и ц е й с к и й. Казамат гыч куржшо.

В а л т о. Шылын куржшо.

Ш п о л и ц е й с к и й. Шылын куржшо.

В а л т о. Вургемым вашталтен чийыше да осал ен-влак тўшкашке шынген пурышо комиссар Терявя омыл.

Ш п о л и ц е й с к и й. Нимогай комиссар Терявя огыл...

Сантери ден Луллан ювелирный кевытышке эртат.

В а л т о... кудо осал ен-влак тўшкашке шынген пураш тырша.

Ш п о л и ц е й с к и й... кудо осал ен-влак тўшкашке шынген пураш тырша.

В а л т о. Ындыже мый чынжымак шылын куржшо арестант улам манын ўшанеда да закон почеш кажне полицеский мыйым пўтырен кучышаш.

Ш п о л и ц е й с к и й. Туге. Мый ўшанем.

В а л т о. Моткоч сай. Ынде те мом ыштышаш улыда?

Ш п о л и ц е й с к и й (*рын шогалеш*). Тендан кўштымыдам вучем.

В а л т о. Ах, тол тышке. (*Нуно ювелирный кевыт ончыко мият. Валто мландывач кермыч падырашым налеш*). Ончалза, мо тиде тыгай?

Ш п о л и ц е й с к и й. Кермыч семын ала-мом шылтыме наста. Шогыза, мый шонем... тиде шылтыме шўртнў падыраш. Контрабандный сату? Але мый йонылыш лиям?

В а л т о. Йонылыш лият. Тиде...

Ш п о л и ц е й с к и й. Магнитофон? Изи радиопередатчик?

В а л т о. Тиде тыглай кермыч.

Ш п о л и ц е й с к и й (*кермычим тўткын онча*). Чынак! А мый шонышым кермыч семын ала-мом шылтен пыштеныт. Тыглай кермыч, ик лукшат эше катлыше.

В а л т о. Ынде мом ыштем – кузе шонеда?

Ш п о л и ц е й с к и й. Каласаш йўсў... Шогыза, чынжымак мо тиде кермыч?

В а л т о. Ўшандараш кўлеш? Тўткын ончо.

Ш п о л и ц е й с к и й. Шинчам каренак ончем.

Валто кермычим ювелирный кевыт окнашке кудалта.

В а л т о. Ужын улыда?

Ш п о л и ц е й с к и й. Ужынам. Тўткынак чыла эскеренам. Туге гынат, чылажымак...

Сантери ден Луллан ювелирный кевыт гыч куржын лектыт да писын ўрдыжко чымалтыт. Ювелир уремышке лектеш.

Ю в е л и р. Те ужын улыда мо кў кермычим окнашке кудалтен.

В а л т о. Мый. Теве тудо ўшандарен кертеш.

Ш п о л и ц е й с к и й. Мый чыла ужынам. Тудо кудалтен.

Ю в е л и р (*Валтон кидшым кормыжтен куча*). Тау. Те мыйым утарен улыда. Саде вор-шамыч мыйым толынешт ыле, тиде жапыште окнашке кермыч логале. Жапыштыже те кудалтен улыда. Тўжем пачаш тау.

Ш п о л и ц е й с к и й (*Валтолан*). Ынде мый чыла умылем. Мый тыгайым эше нигунамат ужын омыл. Тау туныктымыланда.

В а л т о. Палынеда мо кў те улыда? Те сокыр шорык тага улыда.

Ш п о л и ц е й с к и й. Сокыр шорык тага?

В а л т о. Лач тыге. Сокыр шорык тага. (*Кая*).

Ш п о л и ц е й с к и й (*шягоремжым удыра*). Сокыр шорык тага? Мо ияже тиде лиеш?

Ю в е л и р. Мочол кугу ең, тунар неле тудым умылаш. (*Кевытышке пура*).

Ш п о л и ц е й с к и й. «Те сокыр шорык тага улыда...» Тиде, мутат уке, иктаж... А-а, чыла раш? Тиде, очыни, мый пароль лиеш. Тудо «Шылын куржшо», мый «Сокыр шорык тага». (*Пуйто вургем кӧргыштӧ шылтыме радиопередачыкышке ойла*). Тиде «Сокыр шорык тага». «Шылын куржшо» те мыйым колыда? Колыштам. Каласыме семын чыла шуктем. Площадь мучко эскерен коштам. Нимо тыгай-тугай уке. Колыштам. «Сокыр шорык тага» умбакыже кӱштымӧ ойдаш шукта. Чыла.

Икымше да кокымшо полицейский куржын толыт.

І п о л и ц е й с к и й. Салам!

ІІ п о л и ц е й с к и й. Салам!

ІІІ п о л и ц е й с к и й. Салам! Мо тыгай лийын?

І п о л и ц е й с к и й. Тудым ужынат мо?

ІІ п о л и ц е й с к и й. Кӧм?

ІІІ п о л и ц е й с к и й. Арестан вургеман пӧрӧенгым.

ІІІ п о л и ц е й с к и й. Вургемым вашталтен чийыше Тервя комиссарым мо?

І п о л и ц е й с к и й. Казагат гыч шылын куржшым. Корнан-корнан вургеман. Теве тыгайрак капан.

ІІ п о л и ц е й с к и й. Тудо ыле! Мый вет тудо комиссар Тервя манын шонышым.

І п о л и ц е й с к и й. Комиссар Тервя тиде арняште официант коклаште ышта.

ІІ п о л и ц е й с к и й. Ой, мом ынде ышташ?

ІІІ п о л и ц е й с к и й. Кушко тудо шикшалтын?

ІІІ п о л и ц е й с к и й. Саде могырышко.

ІІ п о л и ц е й с к и й. Почешыже!

ІІІ п о л и ц е й с к и й (*шыдын*). Тудо... тудо мыйым сокыр шорык тага манын лӱмдылӧ...!

Нуно Валто почеш куржыт. Кумышо полицейский понар ментгышке лиен керылтеш, огеш шиж да шогалде куржеш.

3-шо сӱрет

Кумышо классан кабак. Сантери окна шовыч гоч уремышке онча. Тудо сайын чияш тӧчен гынат, вургем шотым палыше манаш огеш лий. Кок кидыштыжат кум шергакан шергаш, галстукышкыжо шӧртньӧ имым пушкылмо. Моткоч нойышо семын коеш, уло шинча йырже какаргыше.

Барыште официант Харри ышта. Луллан үстел воктене арыкам тамлен шинча.

Л у л л а н. Кеч тый пудешт-нимо шот ок лек. Лач тиде жапыштак саде каргыме кевытым эше иктаж толаш тўналеш манын кō шонен кертын. Да эше акрет годсо йōн дене – кермыч дене окнам шалатен. Харри, эше ик чаркам кондо-ян. Кеч изишак пиалым юмо пуа гын, ме оксан лийына ыле.

С а н т е р и. Мыланна тиде сомыллан пижманат огыл ыле. Мый вет ойлышым: садиктак нимо шот огеш лек.

Л у л л а н. Тыйын эре ик мурак веле.

С а н т е р и. Мый эрденак тыге лиш манын шижынам. Уремышке лектын гына шуынам – ваштарешем полицейский. Тиде сай пале огыл. Саде омса гыч пурен шогалыт да киде мым пидыт гын, мом мый каласышаш улам? Мом вара ойлаш?

Л у л л а н. Лыплане, Сантери. Тол, воктенем шич да аракам изиш подыл. Харри, Сантерилян ик чаркам кондо.

С а н т е р и. Казаматышке логалмем ок шу. Мый палем могай тушто илыш. Концлагерь гай. Ни эрык, ни кочкаш – йўаш, ни шотан вургем. Ни мо уке. Да эше туге кепшылтен шындат – өрдыжкō ик йолтошкалтышым ит ыште. Цензор деч посна ик серышымат от колто. Уке, мыйын тушко верештме ок шу. Ни могай кумыл уке.

Харри аракам Сантерилян конда Сантерин кид чытыра, чаркамат кок кидше дене гына налеш.

Л у л л а н. Тыйын нервет йөршеш шолдырген.

С а н т е р и. А тый мо шонет? Тидлан өраш уке. Пасушто авырен кучымо меран илышым илен ончо-ян. Теве кучат, теве кучат. Омса почылтешат... Мыняр жап эше тыге илаш лиш? Кечывалым ласка уке, йўд омо ок тол. Кунам ласкан маленам ом шарне.

Л у л л а н. А кō титакан?

С а н т е р и. Общество. Сайын илаш тўналыда манын сōрен. Поян сату дене волгалтше витрина-влак. У сатум моктышо реклама.

Л у л л а н. Тугеже илыш улангеш. Тидыже сай веле.

С а н т е р и. Туге. Шолышто деч посна поян илаш огеш лий – тиде чоным когарта.

Л у л л а н. Мыланем поян элыште илаш келша. Кугыжаныш тынар шуко йōным пуа.

С а н т е р и. Чыла йōнжō осал паша дене кылдалтын. Тыгай йōнжō чонымак витара. Тиде ресторан маскировка гына манын нуно палат, чай. Теве-теве толын лектыт. Луллан, мый... Ме лōдышкō логалынна. Мемнам авырен налыныт. Тый умылет, чыла пытен. Мыйым

казаматышке ужатат, казаматышке, Луллан! Арестант вургемым чиктен шындат. Умылет, корнан-корнан арестант вургемым чиктат..!

Луллан кынел шогалеш да тудым шўргыж гыч сова.

С а н т е р и. Тый эше мыйымак совет...

Л у л л а н. Кўлеш. Тый орнат ала-мо. Харри, кондо-ян эше аракам.

С а н т е р и. Мыйым казаматышке логалмем ок шу.

Л у л л а н. Тушто ала поян ылышым вурсаш чарнет.

С а н т е р и. Сотарен ит шого. Эрыкым йомдарен, нужнашке логалмем ок шу. Мый улан ылыш дене ылынем. Ала-молан тыге пўралтын. Тидым умылена гын, осал пашажат огеш ышталт ыле, докан.

Л у л л а н. Тидым тый мыняр гана тўет.

Харри нунылан аракам конден пуа. Арестант вургеман Валто пура да ўстел коклашке шинчеш.

С а н т е р и. Эше тиде ситен огыл...

В а л т о. Официант!

Х а р р и (*Валто деке толеш*). Колыштам.

В а л т о. Ик ате аракам.

Х а р р и. Вуеш ида нал, тендан галстук уке. (*Валто кўсенже гыч галстукым луктеш да парняже йыр пўтыра*). Могай аракам кондаш?

В а л т о. Эн шергаканым.

Х а р р и. Тау.

С а н т е р и. Арестант мыйын рестораныштем..!

Л у л л а н. Лыплане, Сантери. Нимогай арестант огыл. Мый шонем гын, тиде шылын модмаш веле.

С а н т е р и. Арестант, арестант огыл манын тый кузе палет?

Л у л л а н. Арестант гын, казаматыште шинча ыле.

С а н т е р и. Тушечын куржынат кертын.

Л у л л а н. Кўлеш-оккўлым ит ляпке.

Х а р р и (*Валтолан ик ате аракам да чаркам конда*). Йўза.

В а л т о. Тау. Тўлымө кагазым кондыза.

Х а р р и. Тау.

Валта аракам темен йўеш. Харри счетым возаш шинчеш.

С а н т е р и. Тўлымө кагазым йодо... Юмылан тау!

Л у л л а н. Ынде ўшанет? Чынжымак арестант лиеш гын, оксам пуен аракам огеш йў ыле.

Х а р р и (*Валтолан счетым пу*). Кучыза.

В а л т о. Тау.

Счетым тўткын онча, вара тамак сигар семын пўтыра да умшашке налеш.

В а л т о. Тендан шырпе уло?

Харри тулым конда. Валто кагазышке пижыктен, шупшеш.

Х а р р и. Вуеш ида нал, мом те төчеда? Те тўлымо кагазым йўлатеда.

В а л т о. Нимом ом төчө – тўлаш мыйын окса уке.

С а н т е р и (*азапланен*). Тудын оксаже уке. Тудо чынжымак арестант..!

Л у л л а н. Тудо чондайжым мөнгыштө коден кертын.

Х а р р и. Те ик ате аракам йодында.

В а л т о. Йодынам. (*Аракам тамла*). Мо, те йөршеш аныра улыда.

Мом вучен шогедат? Полицийышке йынгыртыза.

Х а р р и. Полицийышке?

С а н т е р и. По-полицийышке..!

В а л т о. Чын, полицийышке. Мо те тымарте шакше клиентым ужын огыдал?

Х а р р и (*Сатери деке кая*). Тудын тўлаш оксаже уке. Полицийышке йынгырташ йодеш.

С а н т е р и. Юмо аралыже, тек лектын кая. Вашкерак!

Х а р р и (*Валто деке пёртылеш*). Пагалымем, тышеч лекса.

В а л т о. Аракалан кө тўла?

Х а р р и. Ресторан шке ўмбақыже налеш. Лекса...

В а л т о. Молан те полицийышке огыда йынгырте?

Х а р р и. Лач тидлан лийын, айда йөра... Тау, кайза веле.

Валто бар гыч кок атым налеш да кўварышке кудалта.

В а л т о. Ынде йөра? Ситыш мо?

Х а р р и (*Сантерилан*). Мом ынде ыштена?

С а н т е р и. Нимом.

Валто пўкеным пырдыжке кудалтен шалата.

В а л т о. Ну мо, йөра? Але эше кўлеш? Полицийым ўжса! Уке гын уло кабакдам шырнын шалатен кышкем!

Л у л л а н. Могай темперамент!

В а л т о (*Харрим онжо гыч пўтырен куча*). Кольштса-ян. Пуштмашке ида шукто, полицийым ўжса!

С а н т е р и. Уке, уке. Ида кычкырле..! (*Коклашкыт шынген пура*).

Юмо гай лийза, лыпланыза. Мый тиде ресторанын озаже улам.

В а л т о. Саде официантым шенгечше чумен лукташ кўлеш. Нимолан тептерже уке. Мый ик ате аракам налынам, а тўлаш оксам уке. Тудо полицийышке огеш йынгырте.

С а н т е р и. Лыпланыза, лыпланыза. Ресторан шке ўмбақыже налеш. Ончалза, тиде шотан ресторан, ала-могай кырча-мырчалан полицийым ўжаш огеш тўнал. Ресторанын чапшым тыге волташ лиеш. Шке шоналтен ончалза-ян.

В а л т о. Те мылан шулдакан ресторанышке мияш темлынеда?

С а н т е р и. Мутат уке, мутат уке. Молан те тыге полиций шумлык азапланеда?

В а л т о. Тиде мыйын пашам.

С а н т е р и (*шаланыше ате да пүкен пудыргым пога*). Тугеже саде ате ден пүкен мыйын пашам.

В а л т о. Чын ойледи. Мый тыланда умылтарем. Мый таче казамат гыч шолып куржынам.

С а н т е р и. Те лүмын саде вургемым чиен огыдал?

В а л т о. Уке. Мый чынже денак казамат гыч куржшо улам.

С а н т е р и (*Лулламан*). Тудо чынжымак арестант.

Л у л л а н (*волгалтше кумылын*). Мый тидым умылем!

С а н т е р и. Казамат гыч куржын улыда гын, молан полицийже күлеш?

В а л т о. Мөнгеш арестант шөрлыкышкө верештнем.

С а н т е р и. А-ха, ынде умылем. Уке, нимом ом умыло. Мөнгеш казаматышке! Молан?

В а л т о. Тидым пеш кужун умылтараш күлеш.

С а н т е р и. Öрат веле. Тол тышке. Кумылда уло гын эше ик чаркам подылаш темлем?

Ўстел коклашке шинчыт. Харри аракам конда. Сантери Валто деке чак лиеш да шып ойлаш тўналеш.

С а н т е р и. Кольштса, мыйт, тендан семынак, чоным почнем. Мыйым мөнгешла ялт весе тургыжландара.

В а л т о. Мо шумлык «мөнгешла»?

С а н т е р и. Йүдшө – кечыже теве-теве казаматышке логалам манын лүдын илем.

В а л т о. Молан?

С а н т е р и. Тиде нерген пеш кужун каласкалаш күлеш. Саде омса почылтешат полицейский-влак куржын пурат да мыйым пүтырен кучат манын эре шонен коштам.

В а л т о. Мый гын тидымак веле вучем.

С а н т е р и. Иктаж ең тидымак вуча манын ўшанымлат ок чуч.

В а л т о. Мый гын öрам: молан тидын деч лүдаш күлеш.

С а н т е р и. Тўняште икгай айдеме уке. Кузе тыге лиеш: те арестан вургем дене коштыда да полиций тымарте тендам пүтырен кучен огыл.

В а л т о. Садыге, шол. Тый кеч-мом ыште, арестан вургеман пөръеным казаматышке огыт ужате.

С а н т е р и. Огыт ужате?

В а л т о. Уке. Мый кече мучко полиций кидышке верешташ тыршем.

С а н т е р и. Öраш гына кодеш.

В а л т о. Огыда ўшане гын, шке төчен ончыза. Иктаж арестант вургем чиен ончыза – тунам полиций деч лүдаш огеш күл.

С а н т е р и. А те тыглай граждан вургемым чиеда гын, пүтырен кучат, понеда.

Вургемьштым ваш ончалыт, кынел шогалыт да кидыштым ваш кормыжатат.

В а л т о. Кушто..?

С а н т е р и. Шенгел пөлемыште. Айста. (*Лулланлан*) Мый вашке толам.

Шенгел пөлемышке каят. Директор ресторанышке пура. Тудын Сантери семьянак уло шинчаже йыр кангаргыше.

Д и р е к т о р. Тендан деч йынгырташ лиеш?

Х а р р и (*телефон аппаратым барысе үстел үмбаке шында*). Йынгыртыза.

Д и р е к т о р. Тау. (*Йынгырта*). Салам, тиде мый улам. Колышт-ян, пашадар окса шумлык мыйын изиш азап лектын. Сейфын көгенжөн шаланен. А тушто кудшүдө тўжем окса. (*Луллан пылышым шогалтен колыштеш*). Мыйын чон лүдеш: «Поян илыш» кооперативын сейфыштыже тыгай окса кия манын нигө ынже пале веле ыле. Иктажлан телефон книгаште адресым кычала гына ушышко ынже пурыле: «Поян илыш» кооператив, Александринкату, 25. Вот, туге, туге, оксам руалтат. Александринкату, 25 «Поян илыш» кооперативын сефыште кудшүдө тўжем марке кия манын тый нигөлан ит мутымат ит лук. Тау тылат. Сайын код. (*Телефон трубкам пышта, Харрилан тыгыде оксам пу*). Тау.

Х а р р и. Тау. (*Директор лектын кая*).

Л у л л а н (*адресым воза*). Тый колыч?

Х а р р и. Колынам.

Сантери ден Валто пörтылыт. Вургемьштым вашталтеныт. Кидыштым ваш кормыжатат.

С а н т е р и. Тау, Валто.

В а л т о. Шкат кугу тау, Сантери.

С а н т е р и. Тыште мый документ-влакем. Тый ынде кевыт оза улат.

В а л т о. Тау. Тиде мыйын кагаз-влакем.

С а н т е р и. Тау.

Л у л л а н (*Сантерилан*). Моткоч келшен толеш.

С а н т е р и (*өрмалген*). Мом куктыштат?

Л у л л а н. Вургемет моткоч келшен толеш манам.

С а н т е р и. Келшен толеш?

Х а р р и (*окнашке ончен*). Уремыште кум полицейский. Ала-кө нерген кутырат.

С а н т е р и. Йөра, кеч вургемым вашталтен шуктенна.
 Х а р р и. Урем гоч тышке ошкылыт.
 В а л т о. Чыла сай лиш гын, каслан мөнгеш казаматышке миен шуам. (*Сантерин кидшым кормыжтен рўза*). Эше ик гана тау. Чыла тыйын сай лийже.
 С а н т е р и. Тыланетат тургакынак. Йөн лиш гын, возо.
 Х а р р и. Нуно тышке пурат... (*Окна гыч коранеш*).
 В а л т о (*Лулланлан*). Чеверын. (*Харрилан*) Чеверын.
Пондыштым модыктен, кум полицейский пурен шогалыт.
 I п о л и ц е й с к и й. Теве тудо!
 II п о л и ц е й с к и й. Ну, логалынат!
 III п о л и ц е й с к и й. Верыштет шого!
Валто наручникым чикташлан кидым шуялта, но полицейский-влак Сантерин пўтырен кучат да кидшым кепшылтат.
 С а н т е р и. Мо-о тиде тыгай-й..?
 I п о л и ц е й с к и й. Могай тушто эше шылтыме камера.
 III п о л и ц е й с к и й. Сокыр шорык тагат южгунам кинде пудыргым муеш. Модыш гыч лодыш лийын, шоя комиссар Терявя!
 С а н т е р и. Уке, мый казаматышке ом кай. Кумыл уке. Мыйым ондаленыт. Луллан, тый каласе мый кө улам. Юмо гай лий, ойло лүмемым..
 В а л т о. Шогыза-ян, тыште изи йонгылыш лектын.
 II п о л и ц е й с к и й. Кокымшо гана йонгылыш ок лий.
Полицейский-влак Сентерим шўкен луктыт.
 В а л т о (*почешышт кычкыра*). Те айдемем йонгылыш нангаеда. Колыштса, мыйым пўтырен кучаш күлеш, тудым огыл! Мөнгеш толза, идиот-влак!
II полицейский пөртылеш, моткоч сырен.
 II п о л и ц е й с к и й. «Идиот-влак» манын кө кычкырыш?
 В а л т о. Мый. Мый, мый.
 II п о л и ц е й с к и й. Эше ик гана каласе-ян.
 В а л т о. Идиот.
 II п о л и ц е й с к и й. Чотырак. Мый шым кол.
 В а л т о. Идиот!
 II п о л и ц е й с к и й. Эше ик гана.
 В а л т о. Идиот! Торешйолан, ушдымо идиот!
 II п о л и ц е й с к и й. Моткоч сай, господин Идиот. Мыйын фамилием Мякинен.
Уло йўкын воштылеш, кидше дене эрдыжым лупшен-лупшен лектын кая.

Л у л л а н (*Валтолан*). Мыйым Луллан манаш лиеш, пагалымам.
Харри, ынде мемнан у оза.

Х а р р и. Раш.

Л у л л а н. Ну и тый мастарын кузе чыла савыралбыч.

В а л т о. Тыге лектеш манын кө шонен.

Л у л л а н. Чыла шонымо семын лийын.

В а л т о. Но вет тудыжо казаматышке ынеже логал ыле.

Л у л л а н. Уке, тыге шол. Кө кызыт казаматышке верештнеже. Но тушто кеч изиш лыплана. Колышт-ян, Александрикатушто мый ик фирмым палем, тушто пудыргышо сейфыште моткоч ятыр окса кия (*Кагазым шуялта*). Тиде адрес. Ну мом каласет, шеф?

В а л т о. А мыняр тушто оксаже?

Л у л л а н. Кудшүдө түжем.

В а л т о. Логалына гын мыняр пуат.

Л у л л а н. Можыч, иктаж ныл ийлан петырат.

В а л т о. Мый көнем.

Л у л л а н (*Харрилан*). Тудо көнен!

Х а р р и. Тудо көнен!

В а л т о. Мый көненам!

Л у л л а н (*мура*). Тудо көнен!

Х а р р и (*мура*). Тудо көнен!

Л у л л а н д е н Х а р р и. Тудо ынде оза!

В а л т о (*мура*): Мый көненам, мый көненам!

Мый ынде оза улам!

К у м ы т ы н а т: Ме кутырен келшенна,
Оксам руалтен палына,
Тудым йўын – кочки пудалтена.

Харри чарка еда шампанскийым тема.

Аракам кидышке налын куштат, мурат:

Ме окса чондайым

У йөн дене толена,

Чыла йўына да кочкина!

Чарка-влакым кўварышке кышкен шалатат.

К у м ы т ы н а т: Тудо көнен, тудо көнен,

Тудо мемнан у оза!

Тудо көнен, тудо көнен,

Тудо мемнан у оза!

Куанен воштылыт. Харри уэш чарка-влакым тема.

Л у л л а н (*кумыл нёлтын*). Кудшүдө түжем..!

В а л т о (*кумыл нёлтын*). Ныл ийлан..!

4-ше сүрөт

«Поян илыш» кооператив директорун пөлемже. Йошкар пушенге гыч ыштыме үстел, шергакан пүкен-влак, сейф... Директор бар гыч ик ате аракам да кок чаркам налеш. Тудын ватыже Кристи демисезонный пальтом кудаште тўткын ончен шога.

К и р с т и. Ну мо лийын кудалтен? Тый нигунамат шке пөлемышкет мыйым пуртен отыл, а таче кенета, чыла сомылым кудалтен, тышке толаш шўденат.

Д и р е к т о р. Юмо гай лий, шич.

К и р с т и (марийжын поро кумылжылан өрмалген). Тау!

Д и р е к т о р (чаркам кучыкта). Кучо. Арамлан огыл тышке ўжынам.

К и р с т и. Тау! Тый мыйым өрыктарет. Икымше гана мыланем арака чаркам темлет. Могай лөдышкө логалынат?

Д и р е к т о р. Мыланем тыйын польшет күлеш, Кирсти.

К и р с т и. Ала-мо тиде у. Лу ий наре мый тылат күлын омыл.

Д и р е к т о р. Мый бизнес паша нерген ойлем, секс нерген огыл. Тый палет тиде изи фирма огыл. Сандене вуйлатышлан нимучашдыме шуко сомыл логалеш. Паша, паша да эше ик гана паша. Имне гай пашам ышташ логалеш. Кунам ласкан маленамат ом шарне.

К и р с т и. Мөнгыштет малаш күлеш.

Д и р е к т о р. Осал мыскарат варалан кодо.

К и р с т и. Но тидыже чын.

Д и р е к т о р. Туге лийже. Садиктат тидын шумлык игылташ – йырнык паша. Директор сомылемлан көра мален ом керт манын врач каласыш. Палет? Мо гына чонемым огеш нулто. Акционер-влак кугурак парышым вучат, пашазе-влаклан пашадарым күзыкташ күлеш. Кеч пудешт кай, садиктак чыла шонымым шукташ ок лий.

К и р с т и. Мыняр оксам шалашке колтенат?

Д и р е к т о р. Кумшўдө тўжемым.

К и р с т и. Кызытсе окса дене?

Д и р е к т о р. Ну. Но тый адак...

К и р с т и. Тошто окса дене тидыже вет кумло миллион марке лиешыс. Кунам оксам мый тый дечет йодам ыле гын, эре окса уке манын ойлет ылыс.

Д и р е к т о р. Молан эре мокмыран деч йодынат. Мый умыленат кертын омыл. Теве кызытат тенгечсе мөнгө вуй шелеш веле туге коршта.

К и р с т и. Садыге, шол, нигунам ик пеним пуэн отыл. Коло ий саде демисезонный пальто дене коштам. Кушко чыла оксажым шалатен пытаренат?

Д и р е к т о р. Тиде нерген ит йод.

К и р с т и. Иктаж енгаватылан?

Д и р е к т о р. Ну, туге. Тидлан көра тумам гына тарваташ ок күл. Мый бизнесмен улам, сандене моло бизнесмен-влак семынак койышаш улам. Мольштын енгаватышт уло гын, мыйынат лийшаш. Уке гын, мыйым шотлаш огыт тўнал. Енгавате шашке пунап ужгам йодеш гын, налыде гыч кушко пурем. Ёдырамаш семын, тый мыйым умылет шонем?

К и р с т и. Мутат уке.

Д и р е к т о р. Тый моткоч умылышо ёдырамаш улат, Кирсти. Тидланак көра мый тыйым моткоч пагалем.

К и р с т и. Техничке семын.

Д и р е к т о р. Тый вот арамак шке пашатым күлеш семын от акле. Техничке пашат моло гаяк күлешан да пайдале.

Ынде мый мом тылат ыштышашым каласем. Тиде сефыште кудшўдө тўжем марке лийшаш ыле, но кучылтмылан көра кумшўдө тўжем гына кодын.

К и р с т и. Ынде тудыжымат руалтынет?

Д и р е к т о р. Ну, туге. Саде окса мылам моткоч күлеш. *(Сейфым почеш да кугу сумкашке окса пачке-влакым кышка)*. Пуйто шолыштыныт манын модыш гайым ыштена. Палем тиде тыланет йырнык гай чучеш гынат, азап годым законом огыт шотло. Кузе тыгай шучко лодышкө логалынам шоналташат шучко веле. Кумшўдө тўжем шалашке огеш кай гын, нигунамат тыге ом ыште ыле. Ёшанет?

К и р с т и. Ёшанем. Мыйже тылат мо дене полшеш кертам?

Д и р е к т о р. Тый тиде калтам монтгышкө нангаат. Кастене вор-влак толыт да нимогай оксам огыт верешт гынат, садиктат кышаштым кодат. Полиций оксам нуно солалтен нангаеныт манын шонаш тўналеш.

К и р с т и. Вор-влакше кушеч лектыт?

Д и р е к т о р. Мый кече мучко осал енг-влак погынымо верлаште саде сейфште кудшўдө тўжем кия манын каласкеден коштынам. Солалташ шонышо-влак таче кастене ятырын лектыт. Яра сейф йыр чумыргат, очыни.

К и р с т и. Мый ик тыгайжым палем.

Д и р е к т о р. Саде енг-влакым тыгак туныкташ күлеш. Сырымышт ден нуно, мутат уке, тыште чыла лупшен кодат. Можыч, чыла ломыжышко савырат.

К и р с т и. А тыйже кушто тиде жапыште лият?

Д и р е к т о р. Шагат гыч оперыште лийшаш улам. Кок енлан
ўжмашым конден пуэныт. (*Ўстембалне кийыше ўжмашым ончыкта*).

Мыйын алиби келшыше лиеш.

К и р с т и. Кө дене каяш шонет?

Д и р е к т о р. Ик еным пеленем ўжаш.

К и р с т и. Енгаватетым.

Д и р е к т о р. Ну, туге. Но тый адак... Мемнам эре пырля ужын
тунемыныт, кенета шкетын миеш лектам гын, чылан ёрыт. Опера
пытымеке, тудым пачерышкыже ужатем. Эрдене оксам шолыштыныт
манын полицийышке увертарем да тый деке оксам налаш мием.

Пистолетым кидышке кучен, Валто куржын пура.

В а л т о. Киддам күшкө! Тиде толымаш.

Д и р е к т о р (*Кирстилан*). Вот ия, жап деч ондакак...

В а л т о. Кушто сейф!

Д и р е к т о р. Теве

В а л т о. Поч!

Д и р е к т о р. Тудо почмо.

В а л т о (*сейфым почын ончалеш*). Тыште нимо уке!

Д и р е к т о р. Тиде чын.

В а л т о. Тыште кудшүдө тўжем марке лийшаш ыле.

Д и р е к т о р. Лийшаш ыле.

В а л т о. Кушто окса?

Д и р е к т о р. Тендан деч ончыч ала-кө солалтен каен.

В а л т о. Керемет! Мый, коеш, вараш кодынам.

Д и р е к т о р. Тыге лектеш.

Валто тўлыжген шинчеш.

В а л т о. Иктаж шот лектеш манын мый оксам удыралнем ыле.

Д и р е к т о р. Мый моткоч чаманем. Вес гана ала пиаланрак лийыда.

В а л т о. Но төчен ончышымат век пўтырен кучат. Те, мутат уке,
полицийышке йынгыртеда?

Д и р е к т о р. Садлан көра? Лўдде лектын каен кертыда. Мый
нигушкат ом йынгырте.

В а л т о. Уке, те йынгыртеда.

Д и р е к т о р. Товатат ом йынгырте. Вуйышкат ида нал. Те нигöлан
огыда ойло гын, мыят ик мутымат ом лук. Келшеда?

В а л т о. Уке, те йынгыртеда.

Д и р е к т о р. Эше ик гана товатлем, ом йынгырте.

В а л т о. Те йынгыртеда.

Д и р е к т о р. Ўшаныза: мый ом йынгырте... Айста, тиде кырча –
марчам мондена.

В а л т о. Те йынгыртышаш улыда.

Д и р е к т о р. Те мыйым чылт öрыктареда. Мый мыняр гана каласышым: мый полицийшке ом йынгырте. Чыла коклаштына гына кодеш. Те, нимолан лүдде, лектын каен кертыда.

В а л т о. Полицийшке огыда йынгырте гын, мый тышеч лекташ шонымашат уке.

Д и р е к т о р. Вуеш ида нал, а молан?

К и р с т и. Полицийшке огыт йынгырте гын, тышеч тудо огеш кай манын каласыш.

В а л т о. Лач тыге.

Д и р е к т о р. Ынде мый ялт ом умыло. Молан полицийшке йынгыртымемым вучеда?

В а л т о. Мый вет тендан сейфдам толаш төченам.

Д и р е к т о р. Но теже ик пенимат солалтен огыдал.

В а л т о. Тöчымашат осал паша улеш. Шолышташак толынам манын теат вет каласен кертыда.

Д и р е к т о р. Те мо куткошуэ гай шыгыр казаматышке логалнеда?

В а л т о. Лач туге.

Д и р е к т о р. Молан?

В а л т о. Тидым кужун умылтаращ күлеш. Ындыжым полицийым ўжаш шонеда?

Д и р е к т о р. Йöра, изиш вучалтыза. (*Кирстим öрдыжкö нангая да шып ойла*). Чылт ангыра пöрьен. Пуйто пүрышыжак тышке конден. Мыйын ик шонымаш уло. (*Валтолан*) Мый полицийшке йынгыртем, ондак кутырен келшаш күлеш. Могай пагытлан те петыралташ шонеда?

В а л т о. Кужу пагыт гына лийже.

Д и р е к т о р (*Кирстилан шинчам пүялеш*). Мый полшем. Те шке умыледа, чай, кужу жаплан казаматышке логалаш куштылго огыл. (*Валто ден шканже чаркам тема*). Полицийым тендам куча гынат, ну тылзым – кокытым пуат. Пеленда шолыштмо окса уке, вет. А, можыч, испытательный срокым гына пуат.

В а л т о. Варащ кодынам манын, чаманаш веле кодеш.

Д и р е к т о р. Но нимат огыл. Ме вес семын ыштен кертына. Полицийлан те сейф гыч кудшүдö тўжем маркым шолыштында манын каласена.

В а л т о. Садикат огыт ўшанем. Мый полицийым палем.

Д и р е к т о р. Мый ўшандарем.

В а л т о. Вот тиде йолташ семын. Нуныжо вет кушто окса манын йöдыт.

Д и р е к т о р. Пуйто те окна гыч вучен шогышо йолташлан кудалтенда.

В а л т о. Чыла раш.

Д и р е к т о р. Мый пуйто тиде гутлаште толын лектынам да окна гыч оксам кудалтымым ужунам. Вигак телефон дене полицийышке йынгыртенам. Можыч, вигак окна гыч полицийым кычкыраш?

В а л т о. Тыге сайрак лиш.

Д и р е к т о р. Тыгеже чотырак ўшандараш лиш.

В а л т о. Шонем чыла шот дене лектеш.

Д и р е к т о р (*чаркам нӧлталеш*). Чыла кўлеш семын лиш!
(*Кирстилан*). Сумкам налын, мӧнет кай. Чеверын. (*Валтолан*). Те ямде улыда?

В а л т о. Ямде.

Д и р е к т о р. Мый ўмбалвургемым гына чиём – пуйто толын гына пуренам. (*Ўмбалвургемым чия да окна деке мия*). Ну, тўнгальна веле. Уремыште садиктак иктаж полицейский уло. (*Окнам почеш да кычкыра*). Полшыза! Полиций! Тыште вор – шамыч!

Кирсти омса деке мия да Валто деке лишемеш. Коктынат лектыт.

Д и р е к т о р. Полшыза! Полиций, полиций! Тыште вор – шамыч!
(*Йырваш онча*). Колыныт. Кум полицейский тышке чымат. Кушто те улыда? Кушко йомында? Мыйым ида ӧрыктаре. Кушто улыда?

Кум полицейский куржын пурат.

І п о л и ц е й с к и й. Те мо польшым йодын кычкыренда?

Д и р е к т о р. Туге. Мый, но...

П о л и ц е й с к и й. Тыште вор-шамыч манын кычкырыштда.

Д и р е к т о р. Тыште ыле. Кидыштыже пистолет ыле. (*Кычкыра*). Эй, лекса. (*Полицейский-влаклан*). Тудо сейф гыч уло оксам – кудшўдӧ тўржем маркым шолыштын. (*Кычкыра*). Те кушто улыда?

Ш п о л и ц е й с к и й. Тыште эше иктаж-кӧ уло?

Д и р е к т о р. Мутат уке, тыште ыле. Окна гыч уремыште вучен шогышо йолташыжлан оксам кудалтыш. Кушко йомын умылен ом сенге.

П о л и ц е й с к и й. Мый шагат лиш урем мучко коштам. Нигӧ нимом окна гыч кудалтен огыл.

Д и р е к т о р. Уке?

І п о л и ц е й с к и й. Уке.

Д и р е к т о р. Те мом мыйын ўмбакем кўтеда? Мый тиде фирмын директоржо улам. Ой юмашне, те шонедат мый... Те шонедат... вуеш ида нал, шке фирмын оксажым шолыштынам? Тыште ала-могай умылдымаш... (*Полицейский-влак вуйыштым гына рўзат*). Мый йонлыш лийын кертын омыл. Можыч, тудо оксам окна гыч кудалтен огыл, а пеленже налын куржын? (*Полицейский-влак вуйыштым рўзат*). Те ўшанедат мо, мый мыскарам гына ыштенам. Кузе писын полиций

азап гоным толын шуеш манын тергаш шоненам. Ёшанеда мо кузе мый носнам, тый гай носнам. Шижде иктаж еным пуштынат кертынам...

Полицейский-влак кидшым пидыт да вуден луктыт. Директор торешландыс ошкылеш. Кирсти ден Валто пурат.

В а л т о. Нуно тудым вуден нангайышт.

К и р с т и. У демисезонный пальтом налаш тыгай йон гына ыле. Тол, тышке шич!

В а л т о. Кушко?

К и р с т и. Саде пукенышке. *(Валто директорын устел коргышко шинчеш)*. Теве тыгерак! Моткоч сай!

В а л т о. Мо тиде чыла?

К и р с т и. Тый ынде фирмын у озаже улат.

В а л т о. Тыге лийын огеш керт! Тыге ок йорө!

К и р с т и. Окса уло гын, молан лийын огеш керт. Тиде сумкаште кумшудө тужем марке. Тыйым у директор семын мушкаш правленийлан оксам пуэна.

В а л т о. Мыйын директор лийымым огеш шу. Мый казаматышке монгеш кайынем.

К и р с т и. Тый чынжымак арестант вургемым чийынет.

В а л т о. Чынак. Мыскара тыге савырнен шинчеш манын мый шонен омыл.

К и р с т и. Хм. Тый кужу жаплан пурен шичнет?

В а л т о. Мутат уке, кужу жаплан.

К и р с т и. Йора. Шуко жаплан логалашлан кугу осал пашам ыштыман.

В а л т о. Туге шол.

К и р с т и. Могай кугу пашаште шоget, тунар кугу осалым ышташ лиеш. Келшет?

В а л т о. Мыят тыге шонем.

К и р с т и. Мутлан, мыйын пелашем гай. Тиде фирмын директоржо огеш лий гын, кучык жапыште тыгай кугу оксам шолыштын кертеш ыле мо.

В а л т о. Мыняр ийым тудлан пуат шонет?

К и р с т и. Иктаж кид ийым. Ну, мо?

В а л т о *(устелым кидше дене ниялта)*. Дирекцийлан оксам чучалте!

5-ше сурет

Тудо полемак. Мотор костюмым чийыше Валто окна воктене шога. Устел коклаште кок ревизор бухгалтерский книга-влак орам шерыт.

I р е в и з о р. Директор, мутат уке, умыла, чай...
 В а л т о. Мутат уке, мутат уке.
 П р е в и з о р. Мыланна тендам тургыжландараш логалеш.
 В а л т о. Нимат огыл. Шке сомылдам вашкыде шуктыза.
 I р е в и з о р. Мемнам толмылан шукуж годым сырат. Меже йөршеш титакан огынал. Ме тыглай ревизор гына улына... (*документ коклаште ала-мом ужеш*). Оххох, оххох! Ончал-ян!
 П р е в и з о р. Ох-ох, ох-ох! А тый тышке ончал-ян!
 I р е в и з о р. Оххох, оххох!
 В а л т о. Мом гала верештында?
 П р е в и з о р. Ончалза, ончалза теве. Кунам ме тўткын кагаз-влак шерына гын, мемнам лўдыктылаш тўчат.
 В а л т о. Мый ом лўдыктыл.
 I р е в и з о р. А южо пўлекым темлаш тырша.
 В а л т о. Мый ом темле.
 П р е в и з о р. Тиде тошто директор... оххох, оххох! Кўтў-ян!
 I р е в и з о р. Кас-кас, кас-кас! Ох-ох!
 П р е в и з о р. Кунам ме толын лектына, моткоч шыдешка ыле... Темнам кишмеж, кычалтылше, оххох-марий манын лўмдылеш ыле, кызыт ала-мо вес семын... оххох, оххох! Мо лийын кудалтен. (*Чынжымак ала-могай кугу йонгылышым мудеш*). Оххох, оххох, оххох! Ончо-ян!
 I р е в и з о р. Кас-кас, кас-кас! Ох-ох! Ох-ох!
 П р е в и з о р. Ме шке кумыл толын огынал, мыланна увертареныт. Шке лўмжым ыш каласе.
 I р е в и з о р. Телефон дене.
 В а л т о. Мый палем.
 П р е в и з о р. Те паледа?
 В а л т о. Тогыдайенам.
 I р е в и з о р. Тошто директорын йўкшў гай веле шокша.
 В а л т о. Мо?
 I р е в и з о р. Оххох, оххох! Ончо-ян!
 П р е в и з о р. Ох-ох, ох-ох! А тый тидым ончал-ян!
 I р е в и з о р. Оххох, оххох!
Харри пура да Валталан ўжмаш кагазым шуялта.
 Х а р р и. Кучыза.
 В а л т о. Мо тиде?
 Х а р р и. Титак деч посна судитлыме-влаклан памятникым почмашке ўжмаш.
 В а л т о (*ўжмашым кўсеншыкыже пышта*). Тау. (*Ревизор-влаклан*). Тиде мемнан тўн менеджер.

Г р е в и з о р. Поро кече.
П р е в и з о р. Поро кече.
Х а р р и. Тыйын чыла сай?
В а л т о. Эше ом пале.
Г р е в и з о р. Оххах, оххах!
П р е в и з о р. Ох-ох, ох-ох!
Х а р р и. Можыч, пунылан пөлекым пуаш...?
В а л т о. Уке.
Х а р р и. Умылем.
Г р е в и з о р. Кас-кас, кас-кас!
П р е в и з о р. Ох-ох, ох-ох!
Валто вачыжым нөлтат-волтен колта. Харри лектеш.
В а л т о. Ну, мом вара верештында?
Г р е в и з о р. Мемнам могырым ончалаш гын, ну чесле,
нимучашдыме чесле.
П р е в и з о р. Тыланда гын тиде уда веле огыл-шучко.
В а л т о. Окса шотышто иктаж рашлык уке мо?
П р е в и з о р. Иктаж? Да нимо шотыштат рашлык уке.
Г р е в и з о р. Мыланнаже чыла раш.
П р е в и з о р. Тендам бухгалтерда уло окам шолыштын пытарен але
растратышке колтен.
Г р е в и з о р. Уло парыш йомын.
П р е в и з о р. Кучылтмо оксам лу пачаш наре кугемден ончыктен.
Г р е в и з о р. Чыла налог ең күсенышке каен.
П р е в и з о р. Социальный польшлан палемдыме оксам улынек
шолыштмо.
Г р е в и з о р. Государство могырым польш семын толшо дотаций
ала-кушко йомын.
П р е в и з о р. Пенсионный фондат мардеж гай шаланен.
Г р е в и з о р. Резервный фондышто, векат, ик марке кодын.
В а л т о. Чынак?
П р е в и з о р. Чынжымак каласаш гын, те тыгай лөдышкө логалында.
Г р е в и з о р. ...кунам шукын пөлекым темлаш тўнгалыт.
В а л т о. Мый ом тўнгал.
П р е в и з о р. Огыда?
В а л т о. Огым.
Г р е в и з о р. Шукын кочкаш-йўаш ўжыт, вара эркин-эркын...
В а л т о. Мый сийлаш ом тўнгал.
П р е в и з о р. Огыда?
В а л т о. Огым.

П р е в и з о р. Хм. Ну тунам ме полышен огына керт,... Кузе шонет,
 мом ынде ышташ?
 Г р е в и з о р. Ом пале. Ала-мо йӧндымӧ гай веле чучеш.
 В а л т о. Можыч, полицийышке йынгыртеда?
 П р е в и з о р. Товатай, чын. Полицийышке гына йынгырташ кодеш.
 В а л т о (*трубкам шуя*). Олашке лекташлан ондак «О» пӱтырыман.
 Г р е в и з о р. (*трубкам налеш*). Тыгай годым шукынжо чекым возаш
 тӱналыт...
 В а л т о. Мый ом тӱнал.
 Г р е в и з о р. Огыда?
 В а л т о. Огым.
 П р е в и з о р. Ну, тунамже...
 Г р е в и з о р (*трубкам мӧнгеш пышта*)... мыланна бухгалтер дене
 мутланен налеш кӱлеш.
 В а л т о. Тидым шумлык тудо нимом ыштен ок керт.
 П р е в и з о р. Йолташ семын тудым шылтален налына.
*Валто ӱстембалне улшо кнопкым темдалеш. Кидышке блокнотым
 кучен, Луллан пура.*
 В а л т о. Бухгалтерым тышке ӱжса.
 Л у л л а н. Йӧра. (*Лектеш*).
 В а л т о. Тиде йӧршеш нимолан. Оксам мардежла шалатыме шумлык
 тудо нимом огеш пале.
 Г р е в и з о р. Мемнан вес шоньмаш.
 П р е в и з о р. Оксам солалтыме нерген бухгалтер-влак мемнан деч
 утларак палат.
Намысым йомдарыше чуриян бухгалтер пура, почешыже Луллан.
 В а л т о. Ревизор-влак тендан дене мутланен налынешт.
 Б у х г а л т е р. Рев-в-и-и-зор-влак..!
 Г р е в и з о р. Салам.
 Б у х г а л т е р. Са-а-ла-м.
 В а л т о. Мо те тӱкнаш тӱналында?
 П р е в и з о р. Тыгай годым чӱчкыдын бухгалтер-влак тӱкнаш
 тӱналыт. (*Бухгалтерлан*). Ме ревизийым эртарышна.
 Г р е в и з о р. Тынар шуко йонгылышым муынна – каласен пытарашат
 огеш лий. Мом тидын шумлык каласеда?
 Б у х г а л т е р. М-ы-ый палем.
 П р е в и з о р. Ну, мо вара?
 Г р е в и з о р. Ала иктаж – кузе умылтареда ыле.
 Б у х г а л т е р. Мый ойлаш нимо уке.
 П р е в и з о р. Хм. Кузе ынде мыланна лияш?
 Г р е в и з о р. Мый омат пале.

Б у х г а л т е р. Мыняр мый оксам шалалтен пытаренам манын йодса.
П р е в и з о р. Чынак. Мыняр оксам те шалатен пытаренда?
Б у х г а л т е р. Кандашшүдө тўжем маркым.
І р е в и з о р. Тиде тыгак.
В а л т о. Тыгак огыл. Тудо кок ий наре оксам огеш кучылт. Кагазым
налеш да колтылеш гына.
П р е в и з о р. Но тудо шкак ойлыш вет.
В а л т о. Тудо шойыштеш.
І р е в и з о р. Тугеже кө тынар оксам шолыштын?
В а л т о. Мый.
П р е в и з о р. Директор сийлыме шумлык ынеж мутлане гын, ме
шоналтышаш улына.
Б у х г а л т е р. Вуеш ида нал, мый шкет гына тыште титакан улам.
В а л т о. Мый дечем посна те ик пенимат налын огыда керт. Мый
шкак саде кандашшүдым налынам.
Б у х г а л т е р. Уке, мый тидым ыштенам.
В а л т о. Аңырала ида шогыл, тиде мыйын паша.
Б у х г а л т е р. Уке, мыйын.
В а л т о. Мыйын!
І р е в и з о р. Ме öрына веле.
П р е в и з о р. Ме огына пале, кө чыным ойла.
І р е в и з о р. Вуеш налаш огыл маныме дене серлагаш огеш лий.
Б у х г а л т е р. Можыч, пагалыме тан-влак, изи сийым ышташ көнат
ыле..?
П р е в и з о р. Сий..
І р е в и з о р. Тау, мутат уке, ме келшена.
П р е в и з о р. Тунам вара чыла рашемдена..
І р е в и з о р (*Валтолан*). Жапдам изиш йомдарымылан вуеш ида нал.
Чеверын.
П р е в и з о р. Чеверын.
*Бухгалтер ден ревизор-влак кидпўян гыч кучен, ласкан мутланен,
лектын каят.*
Л у л л а н. Адакат тый утлышыч!
В а л т о. Могай мый пиалдыме улам!
Л у л л а н. Чылажат уда огыл. Йöршеш вес семын. Казагат гыч
Сантери деч серышым налынам.
В а л т о. Мом вара воза?
Л у л л а н. Кўлеш – оккўлым. Пеш сырыше, коеш. Мый тудлан
шергашым мөнгеш колтенам. Тидыже палет мо лишеш?
В а л т о. Тетла тудо тыйын пелашет огыл.
Л у л л а н. А эшеже?

В а л т о. Тыят тудын ватыже отыл.
 Л у л л а н. Ну, а вара..?
 В а л т о. Ом пале.
 Л у л л а н. Ынде ме мужырангын кертына. (*Валтон шуйышкыжо кержалтеш*). Туге ме илаш тунгалына!
Кирсти пурен шогалеш да нунын ондалалт шогымыштым ужеш.
Ўмбалныже сөрал ужга, ўпшым моторын шерын шындыме.
 К и р с т и. Вуеш ида нал.
 В а л т о (*Луллан деч ойырла*). Вуеш ида нал.
 Л у л л а н (*Кирсти ужеш*). Вуеш ида нал, директорлан эше иктаж-мо күлеш?
 В а л т о. Уке. (*Луллан лектеш*).
 К и р с т и. Ну, могайрак илыш?
 В а л т о. Нимо сайжат уке.
 К и р с т и. Тылат тиде ўдырамаш деке пижаш огеш күл.
 В а л т о. Молан?
 К и р с т и. Ончо-ян: могай тудо анра, күчык ушан да шонго. Тыйын гай пөръенлан самырык да мотор вате күлеш. Лач мыйын гай. Мондымем деч ончыч каласынем: марйем деч серышым налынам.
 В а л т о. Мом вара возгала?
 К и р с т и. Казамат гыч лектам гын, когындамат пуштам манын лўдыктылеш. Серышым мый адвокатлан ончыктенам, ынде тыйгай мутланже көра мый тудын деч ойырленат кертам манын каласыш.
 Валто, палет ынде тиде мо?
 В а л т о. Палем.
 К и р с т и (*Валтон шуйышкыжө кержалтеш*). Туге ме коктын илаш тунгалына!
 В а л т о. Кушко окса каен, бухгалтер чыла пален.
 К и р с т и. Туге.
 В а л т о. Чыла шке ўмбакыже налже манын тудлан оксам пуэнат мо?
 К и р с т и. Правлений темлен. Тыйын гай пөръен иктаж шўдө тўжемлан көра казаматышке шичшаш огыл.
 В а л т о. Кө правленийлан чўчалтен?
 К и р с т и. А кө правленийлан чўчалташ шкак йодын?

6-шо сўрет

Министрын пашаче пөлемже. Уло пырдыжте кайыкым ашныме четлык. Министр кайык-влак пукша да нуным дене мутлана. Уло шинчаже йыр какаргыше.

М и н и с т р (*кайыклан*). Ай-ай-яй, изи падырашем шужен? Ачаже нямням пуа. Туге-туге, ачаже изи падырашыжлан нямаш пуа. Теве-теве. Ням. (*Вес кайыклан*). Тылатат нямя кодеш. Туге-туге, ачаже чыла изи падырашыжым пукша. Ах, могай тамле. Ачаже изиш носн. Ачажын мыняр годсек йүд омо уке. Тыят носнат, падырашем? Коч-коч. Тендам ончалаш тышке директор чүчү толеш. Моторын муралтен кертыда, вет? Ачаже изиже-влаклан эше ньямам пуа...

В а л т о. (*пурен шогалеш*). Поро кече.

М и н и с т р. Поро, поро. (*Кидым кучен саламлатеш*). Эртыза.

В а л т о. Тау. Вулеш ида нал, мый тендам изи тургыжландарем. Лач чыным кычалаш гына шонен тидым ыштем.

М и н и с т р. Юмо гай лийза, ида тургыжлане. Тидлан көрак мый тыште улам.

В а л т о. Министрын тынар шуко кайык уло.

М и н и с т р. Ятырак. Кызыт икмынар тўжем погынен. Тўн шот ден узо кайык.

В а л т о. Мый тидым улымышым.

М и н и с т р. Мом? Арестант-влак мылам саде-влакым рошто пөлек семын ыштеныт. Тиде поро чонан улымышт нерген ойыла. Яраште чонештылше кайык-влакым мый моткоч чаманем. Эрык пўртўслан келшен огеш тол, туге огыл мо? Тидым мый пўртўсө карикатура веле манам.

В а л т о. Чын.

М и н и с т р. Шоналтыза кузе, мутлан йөсын эрыкыште чонештылше чайка-влак кычкырат. Мыйын могыремлан шу-у веле чучеш. Вуйдымо гай мөнгеш-оньыш чонештылыт да магырат. Ончалымат да колыштмат огеш шу. Нуным чылаштымат четлыкышке петырен шындам күлеш.

В а л т о. Мый эше тидланат öрам: южо ен чыла шот денат казаматыште шинчышаш, а тудо эшеат эрыкыште коштеш.

М и н и с т р (*öрмалген*). Тыдым те мут толмашеш але иктаж посна ен нерген ойлышда?

В а л т о. Мый конкретный ен нерген ойлем.

М и н и с т р. Тугеже рашрак ойлыза.

В а л т о. Кызыт саде айдеме сай фирмыште ышта, чыла тудым пагалат да күкшын аклат. А чынжым гын тудо осал ен да казамат гыч шылын куржшо.

М и н и с т р (*чытыралт кая*). Кузе...?

В а л т о. Тиде гына огыл, казамат гыч шикшалтмекыже эше ятыр осал пашам ыштен гынат, полиций тудым пўтырен кучен огыл.

М и н и с т р. Кузе...? Умбагыже.

В а л т о. Тудлан пöра титакдыме ең-влакым казаматышке шынденыт.
М и н и с т р. Чынак?
В а л т о. Эше тудак казаматышке логалше-влакын оръенгышт ден ватышт дека шүрангыштеш.
М и н и с т р. Умылем.
В а л т о. Саде ең тиде пöлем деч öрдыжтак огыл.
М и н и с т р. Мыйым пöлем деч тораште огыл...?
В а л т о. Чынымак ойлаш гын, тудо тиде пöлемыштак.
М и н и с т р. Моткоч сай. Ынде нимом шылтыде каласыза: мо тылында кўлеш.
В а л т о. Саде оемлан, руалтен кучен, казаматышке ужаташ йодам.
М и н и с т р. А те йонгылыш огыда лий?
В а л т о. Мый палем мом ойлем.
М и н и с т р. Мыняр оксам арам ме кышкеда?
В а л т о. Окса тиде вес паша. Мый чынлык верч кучедалам.
М и н и с т р (*чон йöсö дене*). Тыланда чынлык кўлеш! Чынлыкым муаш мынар вийым пыштам кўлеш те паледа?
В а л т о. Уке. Мый мöнгешла шонем.
М и н и с т р. Йöдомым йомдарымыже, шургышо ўдырамаш-влак, арестант-влакын пўсö кўзö гай шыде серышышта айдемын ылышым осал тулышко савыреныт.
В а л т о. Лач тыге.
М и н и с т р. Тылеч посна эре ала-можо чоным туржеш, кодшо ылышыште лийше йонылыш, осаллык пызыра – казамат деч утларак шўмым витара. Молан ме чыла монден огына керт. Казамат шотышто министр деч тидым колаш, можыч, тыланда öрмаш гай, но тидым мый шке опытем гоч ойлем. Казамат шучко вер, осал енлан высший школ улеш. Мый шонем тендам ойлымо айдемыда осал пашалан лач казаматыште тунемын. Огына мондо вет нимомат?
В а л т о. Мый монден ом керт.
М и н и с т р. Те умбакыжат поген шындаш йодыда?
В а л т о. Туге. Закон да чынлык мыйын могырыштем.
М и н и с т р. А мый ом кöнö гын?
В а л т о. Тунам мый премьер-министр дека каем да тудлан чыла каласкалем.
М и н и с т р. Тендам верыште мый тидым ом ыште ыле.
В а л т о. А мый тетла вес йöн уке.
М и н и с т р. Мый тылында ик кангашым пуэм.
В а л т о. Могайым?

М и н и с т р. А те паледа Финн правительствын членжым калык ончылно казамат гыч шылын куржшо да преступник манмыланда мо лиеш?

В а л т о. Мо лиеш?

М и н и с т р. Казаматышке вүден нангаят.

В а л т о. Тиде чынак?

М и н и с т р. Мо эше тиде тўняште чын гын тиде гына. Премьер-министр деке лач кайыме деч ончыч вуйда йыр сайын шоналтыза.

В а л т о. Тунам премьер-министр дене вашлияш шот уке.

М и н и с т р. Директор шотан пөрбен улеш манын мый паленам.

В а л т о. Кангашланда моткоч кугу тау.

М и н и с т р. Йбра лийже.

В а л т о. Чеверын.

М и н и с т р. Чеверын.

Валто лектын кая. Министр умбакыже кайык-влакым пушка.

М и н и с т р. Шбортнб падырашем - шамыч, пиалдыме ачадам вучеда?

Ох, могай осал чўчў. Ачадам казаматышке шындынеже ыле, ужыда.

Туге-туге, ачаже шке падырашыже-влаклан нямам пуа. Кочса, кочса, нямам...

7-ше сўрет

Изи площадь. Шовыч дене леведме памятник. Пайрем вургеман калык, коклаште министр. Воктеныже ватыже Инкери шога.

П а м я т н и к ш у м л ы к к о м и с с и й п р е д с е д а т е л ь.
Памятник шумлык комиссий лўм дене мый йодам тендам, господин министр, чапкўым почаш.

М и н и с т р (*кўсенже гыч возымо ластыкым луктеш*). Пагалыме председатель, йолташ семын мутым пумыланда таум ыштем. Эн ондак тевемом палемдынем: коклаштына келшымаш, пагалымаш, ўшанымаш кумыл озалана. Каласаш кўлеш: казаматыште гына айдеме эрыкым аклаш тунемеш. Тек кеч – кузе шонат гынат, ий еда тўняште шуко ен казаматышке логалеш.

Ме таче титак деч посна, судын йонгылышлан кўра, казаматышке логалше-влаклан памятникым почына. Тиде граждан тўшканат шке чапкўышт лийшаш. Тек тиде монумент меат судын йонгылышлан кўра петыралтын кертына манын ушештарен шога. Тиде мут дене мый йодам...

Тудо памятникым леведме шовычым кучыктышо кандырам налеш. Тыгодым калык ончыко Валто лектын шогалеш.

В а л т о. Те преступник улыда!

М и н и с т р (*Инкерилан*). Көм тыге игылтеш..?
И н к е р и. Тыйым.
В а л т о. Преступник да казамат гыч куржшо! Жулик!
И н к е р и. Тудо тыйым пала.
М и н и с т р. Тиде саде пөръенгет. Мыланна тышеч чошаш күлеш,
Инкери.
И н к е р и. Мылам тыштат келша.
В а л т о (*полицейский-влаклан*). Те колында, мом мый ойлышым!
П о л и ц е й с к и й – в л а к. Колынна.
В а л т о. Тудо Финляндийысе правительствын енге, а мый тудым
преступник да казамат гыч куржшо манын лүмдышым. Те мом вучен
шогедат? (*Кидшым пидашлан шуя*). Сомылдам шуктыза!
П о л и ц е й с к и й – в л а к. Тыманмеш, комиссар!
*Полицейский–влак министр үмбаке кержалтыт. Тудыжо памятникым
леведме шовыч йымаке шылеш. Вуйжо гыч цилиндр кўварышке
камвозеш.*
П о л и ц е й с к и й. Почешыже!
*Кок полицейский министр почеш шовыч йымаке пурат. Иктыже орол
семын шоген кодеш.*
К а л ы к г ы ч: Преступник верештын!
Вейко, молодец!
*Куаныше калык Валтом памятник ончыко намия. Инкери цилиндрым
мландывач нөлталеш да Валтон вуйышкыжо шында.*
Ш о н г о ў д ы р а м а ш. Тевыс кушко политики дене модмашет
шукта. Ожно нигунамат тыгак лийын огыл.
И н к е р и (*Валтолан*). Мариемын политикисе тушманже-влак мылам
эре келшенят. Кызытсе пелашем ончычсо марием осал тушманже
ыле. Мый тудым министрым ыштенам.
*Инкери Валтолан шовычым кылдыме кандырам кучыкта. Тудо
кандырам шупшылеш, шовыч камвозеш да проста тыглай чапкў
почылтеш. Ончылно вуйым сакыше министр, кидше пидме.
Воктеныже өрмалгыше полицейский-влак.*

Шовыч.

Кокымшо кыдеж

1-ше сўрет

Министрын пашаче пөлемыже. Кайыкым кучымо четлык-влак уке. Харри ден Аннели пурат. Харри государственный советникат лийын шуын.

А н н е л и. Шонен шукташ огеш лий.

Х а р р и. Тый ынде ойло! Тыйын шприц ямде?

А н н е л и. Ямде. Тый плащым кудаш да шола кидвургыжым веле чараш лук.

Х а р р и. Ит лүд, чыла сай лиеш.

А н н е л и. Мый öрам: молан тыге чот тудо казаматышке логалнеже?

Х а р р и. Тидым доктор гына шымлен сенга. Тушко логалашлан могай гына осал пашам ыштен огыл. Министр адакат казаматышке логалеш гын, нимо сайже уке. Те иктаж-мом рашемден сенгеда мо?

А н н е л и. Уш тазалыкшым шымлен налыде, нимом каласаш огеш лий. Кужу жап ты чер тудым пызыра?

Х а р р и. Казамат гыч шылын куржмекыже. Чынжымак онай случай. Умылаш лийдыме. Ушкалым тергыме нерген мутланымынам тудо колшаш огыл.

А н н е л и (*шприцын ончыкта*). Тиде тудым лыпландара. Кузе тудо министр лийын?

Х а р р и. Ойлем гын, огыда ўшане.

А н н е л и. Можыч, ўшанемат. Мый политика деке изиш шўман улам. *Валто толын пура. Уло шинчаже какаргыше.*

В а л т о. Харри, иктаж-мом шонен муынат мо? Вашкаш күлеш! Эше осал пашам ышташ күлеш? Вашке, вашке, кажне секунда шерге. Чулымлыкым ончыкто, иктаж-мом шонен му!

Х а р р и. Тый чылт йўлет веле. Айста, тебе тыге ыштена...

Харри Валто ўмбаач плащым кудашаш тōча.

В а л т о. Мом тōчет? Плащым ит логал.

Х а р р и. Плащетым кудашаш күлеш.

В а л т о. Йōра, умылышым. Урем мучко чаран куржам гын, полиций, векат, намысым йомдарыземлан пўтырен куча. Тый нимучашдыме ушан улат. Кузе шонет, мынярлан шынден кертыт?

Валто галстукшым рудаш тырша, тиде жапыште Харри тувыр шокшыжым кўшкō нōлта.

Х а р р и. Галстукым ит кудаш.

В а л т о. Чын, тек чара мogyрыштем галстук лиеш. Тиде гениальный идея!

Валто йолчиемжым кудашаш тўналеш. Аннели шприцшым налеш да Валтон кидвургышкыжо кераш тōча.

А н н е л и. Лўдаш огеш кўл.

В а л т о. Тиде эше кө? Тудо ала-мом кидышкеш кераш төча. Чынже декан мом те төчеда?

Х а р р и. Лыплане. Чыла сай лиеш.

В а л т о. Ах-ха, умылышым. Наркотик дене анырген, чараматын уремышке лекташ темледа. Чынжымак гениальный идея, Харри! Тыланет үшанап лиеш манын мый паленам. (*Кидвургыжым шуя*). Сайрак уколум ыштыза. Вара, Харри, тый йынгыртет полицияшкеш да мыйым кучыктет.

А н н е л и (*уколум ышта*). Изиш чыталтыза.

В а л т о. Түжем гана тау. Мый шонем уколун палыже кодеш, вет.

А н н е л и. Ну, кузрак? Куштылеме?

В а л т о. Моткоч сай. Чонлан ласка, пуйто казаматышкеш верштынам. Полиций толеш?

А н е л л и. Толеш, толеш. (*Валтом диванышкеш ужата*). Айста, тышкеш шинчына да изиш мутланен налына.

В а л т о. Айста. Кузе ласкан чучеш.

Валто диванышкеш шинчен, Аннели ручка ден блокнотым налын теленже верлана.

А н е л л и. Йөнанрак шичса. Нимом ида шоно. Мый тыланда икмынгар шомак каласем, а те мо ушышкыда пура тудо мутымак вашештыза. Vankilanmuuri (*Казамат пырдыж*).

В а л т о. Parannuskuuri (*Төрланыме йөн*).

А н н е л и. Kalteri (*күртньö четлык*).

В а л т о. Santeri (*киямат*).

А н н е л и. Lapsuudenkoti (*йоча годсо пöрт*). (*Эше ик гана*). Lapsuudenkoti. (*Харрилан*). Тудо мала.

Х а р р и. Нимолан öраш. Министр лиймекыже ик йөдымат ласкан мален огыл. Те иктаж-мом рашемдышда?

А н н е л и. Мутат уке. Тудын нимучашдыме кугу поэтический усталыкше. Чыла муталан рифмым муеш. Vankilanmuuri-parannuskuuri. Kalteri-Santeri.

Х а р р и. А молан тудо тыге чот казаматышкеш мөнгеш могалнеже?

А н н е л и. Мый тыге шонем. Казамат тудлан мөнгыжым, үшык верым ушештара. Тидлан көра тудо пöртшо гыч казаматышкеш логалнеже.

Х а р р и. Ала-мо пешыжап раш огыл.

А н н е л и. Нимынгарат. “Kalteri” (*күртньö четлык*) казаматын символжо. Тудо мыланем “Santeri” манын вашештыш гынат, мый шонем гын “samperi” (“*киямат*”) манын каласынеже ыле. Но тидыже деке лишкырак, сандене тудо “saperi” шомакышкеш пүтыралын. “Vankilanmuuri” (“*казамат пырдыж*”) шомаклан тудын

“parannuskuuri” (*төрланыме йөн*) мут лектын кайыш. Шижыда казамат дене кылдалше мут-влак тудлан сайым гына ончыктышо улыт.

Х а р р и. Чынак?

А н н е л и. Тыглай тўня тудлан лўдыкшө вер гай веле чучеш, лач тыге кузе мыланна казамат мут йонга. Те ужын улыда “lapsuudenkoti” (“йоча годсо пөрт”) мутым колымеке, мо тудын дене лие – мален колтыш. Тидым психологийыште позитивный реакция маныт.

Х а р р и. А, можыч, күлешан рифмым муын сенен огыл?

А н н е л и. Тидат лийын кертеш, мый шонем тиде мут тудым келгын пўшкылын да тудо мален колтен.

Х а р р и. Содыки молан тудо казатышке логалаш тырша.

А н н е л и. Чылт кызаматышке манаш огеш лий, саде кў четлык вуйыштыжо пөрдшө символ гына.

Х а р р и. Кушко вара тушечынже чымалтнеже?

А н н е л и. Мөнгеш аважын мўшкырышкыжө.

Х а р р и. Мо? Авжын мўшкырышкыжө?

А н н е л и. Тиде шучко, осал сандалык деч шокшо, ласка верышке шылын утлынеже.

Х а р р и. Те чылт öрыктарышда! Тудлан полшаш иктаж эм уло мо?

А н н е л и. Психоанализ наука ты годым ик эмым веле темла. Тиде йöратымаш. Иктаж энгым йöраташ тунемын кертеш гын, чонжо пенгыдемме гай лиеш, кугыеныш савырнен кертеш.

Х а р р и. Уке гын, тудо эре саде...хм... логалаш шонаш тўналеш?

А н н е л и. Туге.

Х а р р и. Вашкерак ватым налын пуаш күлеш!

А н н е л и. Тиде полшышаш.

В а л т о (*помыжалтеш*). Кушто полиций?

Х а р р и. Адак шот лектын огыл.

В а л т о. Тугеже иктаж-мом весым шонен луктаж күлеш. (*Кысел шогалеш*). Харри, тый палет могай таче кече? Мыйын сўян кече! Мыйым пўтырен огыт кучо гын, мылам ватым налаш верештеш. (*Аннелилан*). Салам. Ондак ме вашлийынна?

А н н е л и. Министр ик гана мыйын сумкам муын пуэн.

В а л т о. Тиде те улыда ыле? Тиде вашлиймаш нерген шоналташат йөнн огыл.

А н н е л и. Министрлан öпкеланаш огеш күл.

В а л т о. Тендам шупшалынам ... казаматышке вўден нангайышт манын. Садиктат шот лектын огыл.

А н н е л и. Шупшалмылан көра?

В а л т о. Уке. Ангыра полицейский-влаклан көра. Харри, иктаж-мом шонен му! Мо иялан министрым игылташ күлеш ыле?

Х а р р и. Йөра эше президентым мыскылен отыл.
 А н н е л и. Казаматышке логалнеда гын, мый тыланда ватым налаш темлем.
 В а л т о. Кок үдырамаш дене ушнаш?
 А н н е л и. Кок үдырамаш дене?
 В а л т о. Туге. Мый кок үдырамашлан пелаш лияш сөренам. *(Телефон йынгырта)*. Вуеш ида нал. *(Телефон дене мутлана)*. Алло. Умылем, умылем, Келшеш, Инкери. Йөра, йөра. Чеверын. *(Трубкам пышта)*. Кокыт огы, кум үдырамаш дене.
 А н н е л и. Ынде казаматышке логаламак манын үшанем. Поро ен-влак, мыланем полшыза! Могай эше осал пашам ышташ күлеш? Могай эше кугыжаныш погым солалташ ыле?
 Х а р р и. Айда-лийже ит ойлышт.
 В а л т о. Шпион лияш?
 Х а р р и. Кунам эше тидым пален налыт.
 В а л т о. Пашам кумыкташ?
 Х а р р и. Пашаштет мыняр уже осалым ыштенат.
 В а л т о. Но иктаж-могай йөн уло вет! Вигак вүден нангаят. Нуно орбен вургемымат ямдылат. Шоналтыза! Мый кумыльнышт денат ушнем гын... мый *(чурийже волгалтеш)* шуко ватан улымемлан титаклен кергыт! Вашкерак! Харри, иктаж бачышкам му-ян! Вашке! Мый вургемым вашталташ каем. Кум шергашым нал да сөрал сем-влакым кычал му.
 Х а р р и. Тый тидым ыштен от керт. Мый ом...
 В а л т о. Кугыжаныш советник, тиде приказ! Тылат лу минут. *(Лектеш)*.
 Х а р р и. Вашке. Шприцым пу-ян!
 А н н е л и *(шприцым пуа)*. Вараш лиеш шонем.
 Х а р р и *(кидышкыже шкак уколым ышта)*. Йөршеш уке олмеш вараш кодашат лиеш.

2-шо сүрет

Казамат пырдыж. Простыня гыч пидме кандыра кеча. Сантери, директор да министр кандыра дене пырдыж гыч волат. Чурийышт дене тёрланеныт. Какаргыштат пытен.
 С а н т е р и. Чыла сай, рвезе-влак.
 М и н и с т р. Чынак самырык годсо рвезе гай веле улына.
 Д и р е к т о р. Утлышна!
 М и н и с т р. Мыланна эше ик пашам пырля ыштыман огыл?
 Д и р е к т о р. Могай пашам?

М и н и с т р. Кутырен келшаш күлеш кө тудым эн ондак почкен налеш.

С а н т е р и (*күсенже гыч карт колодам луктеш*). Көн картше кугурак лектеш – тудо почка.

Д и р е к т о р. Раш. А кө ондак картым луктеш?

М и н и с т р. Кө кужурак шырпым шупшылеш. (*Шырпым луктеш да кидышкыже пышта*). Көлан эн кужу шырге логалеш, тудо ондак картым луктеш.

С а н т е р и (*директорлан*). А кө первый шырпым шупшын луктеш?

Д и р е к т о р. Оксам кудалтена: кумык але комдык возеш. (*Ший оксам луктеш*). Кө кудалта?

С а н т е р и. Мый шотлем. (*Парняж дене ончыктен шотла*). Ана... гана... чичи... гана... (*Казаматыште сирена мўгыраш тўналеш*). ...ну мый чымалтам!

М и н и с т р. Мыят!

Д и р е к т о р. Вашкерак!

Кумыгынат куржыт. Икмыше полицейский куржын лектеш, ваштарешыже – кокымшо да кумышо полицейский.

П о л и ц е й с к и й. Иктаж мом ужынат?

І п о л и ц е й с к и й. Мо лийын?

ІІ п о л и ц е й с к и й. Кум арестант тышеч волен пуржын огытыл?

І п о л и ц е й с к и й. Ия! Нунак улыт ыле!

П о л и ц е й с к и й. Кушко куржыныт.

І п о л и ц е й с к и й. Теве тушто!

П о л и ц е й с к и й. Почешышт!

Пондыштым модыктен, почешышт куржыт.

3-шо сўрет

Министрын пашаче пөлем. Харри граммофоным нумал пурта. Аннели вазышке пеледышым шында.

Х а р р и. Чыла ямде лийшаш. Эше иктаж – мо ок сите мо?

А н н е л и. Лач яндар уш-акыл гына огеш сите, докан.

Х а р р и. Сўан годым тиде огеш күл. (*Пластинкым шында*). Саде сем келшен толеш?

А н н е л и. Турецкий сўан сем утлак келша ыле.

Х а р р и. Йотэл паша министр пуа ыле, чай.

Валто пура, онгыштыжо гвоздика.

В а л т о. Чыла сай. Бачышкам муынат.

Х а р р и. Пастор деке йынгыртенам.

Валто ваза гыч гвоздикам налеш да Харрин онгышкыжо пижыкта.

В а л т о. Йөра. Те коктын свидетель лийыда. Сўан шот дене эртышаш. Шергашым налынат.

Х а р р и. Теве. (*Валтолан кум шергашым пуа, тудо жилетке кўсеньшке пышта*).

В а л т о. Тый уке улат гын, мом мый ышташ тўналам ыле! (*Аннелилан*). Те чын ойлышда. Ўдырамашым налаш кўлешак.

А н н е л и. Тынарыжак ок кўл.

В а л т о. Ну тиде тўн йодыш огыл. Шонымо гына шукталтше ыле. (*Телефон йынгырша, трубкам налеш*). Көм? Комиссар Терявя? Те йонгылыш йынгыртенда...

Х а р р и (*трубкам поген налеш*). Тау. (*Трубкашке*). Комиссар Терявя колыштеш. Туге? Тау уверланда. (*Трубкам пышта*). Сантери да эше кок арестант казамат гыч куржыныт.

В а л т о. Те комиссар Терявя улыда?

Х а р р и. Туге.

В а л т о. Мо иялан ондак каласен огыдал?

Х а р р и. Мый тынар шуко гана вургемым вашталтен чиенам, кө улымем ялт монденам.

В а л т о. Тиде ялт пўрымашын мыскараже! Мый полицийым кычал ноенам, тыгодым комиссар Терявя эре воктенем лийын! Мо иялан тый мыйым пўтырен кучен отыл.

Х а р р и. Законом пудыртымым мый ужын омыл.

В а л т о. Мом тый ойлет!? Шуко гана!

Х а р р и. Уке. Мый йөршеш весым ужынам.

В а л т о. Казамат гыч шылын куржмемлан тый пўтырен кучышаш улат ыле.

Х а р р и. Йөршеш уке. Тушечын куржаш тыйын прават ыле. Тый йонгылыш кок кече утла казаматыште шинченат.

В а л т о. Тый мылам саде пашаште полшо, Харри. Сўан мөнгө вүден нангай.

Х а р р и. Мый тидым ом сөрө.

В а л т о. Тый тидым ыштышаш улат.

Х а р р и. Тый от пале, мом йодат, Валто. Мый... мый тыйым йөратем. Тый мыйын йолташем улат. Мый нигунам йолташемым арестоватлен ом керт.

В а л т о. Тиде приказ. Кунам бачышка «аминь» манын шукта, тый вигак мыйым шуко ватан улымемлан көра пўтырен кучет. Ит торешлане.

Х а р р и. Кеч чынжымак тидым ышташ мыйын нимогай кумыл уке.

В а л т о. Тау, Харри. Мый тидым нигунам ом мондо.

Л у л л а н (*оръен вургеман пура*). Валто, таче мыйын эн пиалан кече!
 Салам, Харри!
 Х а р р и. Салам, Луллан!
 Л у л л а н. Ну, кузе мый коям?
 В а л т о. Моткоч моторын.
 Л у л л а н (*Аннелилан*). Ай, поро кече!
 А н н е л и. Поро кече. Пиалан лийза.
 Л у л л а н. Тау. (*Валтолан*). Премьер-министр толеш?
 В а л т о. Ок ярсе.
 Л у л л а н. Ох, Ахдиллын эре сомыл уло.
 К и р с т и (*оръен вургеман пура*). Валто, таче мыйын эн пиалан кече!
 Салам, Харри!
 Х а р р и. Салам, Кирсти!
 К и р с т и (*Аннелилан*). Поро кече!
 А н н е л и. Поро кече! Пиалан лийза!
 К и р с т и. Тау. (*Лулланым ужеш*). Тый мыланем ончыл-шогышо
 ўдырымат кычал муынат!
 Л у л л а н. Мый ала-мо саде ўдырамашын оръен качыжым ом уж.
 К и р с т и. Саде ўдырамашын качыже? Мо тиде тыгай? Могай оръен
 марий нерген саде ўдырамаш ойла?
 И н к е р и (*оръен вургеман пура*). Мыйын оръен марий нерген.
 (*Валтолан*). Валто, таче мыйын эн пиалан кече! Салам, Харри!
 Х а р р и. Салам, Инкери!
 И н к е р и. Мо тыште тыгай?
 Л у л л а н. Мыят тидымак пален налынем ыле. Саде ўдырамаш-влак
 кў улыт? Тый мыйым налаш сўренат!
 В а л т о. Чын, вуйым ом шупш.
 К и р с т и. Кузе тидым умылаш. Тыйже мый денем ушнаш сўренаты!
 В а л т о. Мый тореш омыл.
 И н к е р и. Тудын дене ушнаш! Тыйже мыйым марлан налаш сўренат!
 В а л т о. Туге. Мый шўрлен омыл.
 К у м ў д ы р а м а ш (*пырля*). Тый кумыльнам марлан налын от керт.
 В а л т о. Молан уке. Тендам иканаште марлан налаш ик кўлешан амал
 уло.
 И н к е р и. Ик кўлешан амал..?
 Л у л л а н. Мый пудештам ала-мо...
 К у м ў д ы р а м а ш (*утен касн, шортыт*). Ме ик тыгай амал дене
 огына келше.

4-ше сўрет

Министрын паша пөлемже. Кирсти ден Инкери Лулланым шылталаш төчат.

К и р с т и. Тидлан көра вуетым ит пудырате. Мыланемат ондак йөндымын чучын ыле, но ме нимом ыштен огына керт. Пөрсьен-влак ўдырамаш деч ятыр пачашлан шагалтрак улыт.

Л у л л а н. Ом пале. Тиде мыланем йырнык гай чучеш.

И н к е р и. Но садиктак ме шонымынам шуктышаш улына. Мом ме «те» да «те» манын шогылтына. Мый Инкери улам.

К и р с т и. Кирсти.

Л у л л а н. М-мыйым Луллан маныт.

К и р с т и. Могай шинча дене тидым эше ончалаш күлеш. Мыланна пөрсьен шинча дене ончалыман.

И н к е р и. Мемнан гай ийготан ўдырамашлан кугунак ойыркалман огыл. Мо уло – тудо йөра. Пөрсьенгын кумышо ужашыжат логалеш гын, тау.

Л у л л а н. Можыч, шеревам кудалтена...

К и р с т и. Уке, тудо мемнам кумыльнамат марлан налынеже.

И н к е р и. Кугурак төран шукурак ўдырамашыже лийшаш. Йөра эше министр веле манын, мыланна юмым кумалаш күлеш.

К и р с т и. Ме кумытын пелашыже лийына гын йөра, моло шотыштыжо веле тудын чыла сай лийже ыле. Иктыже ватыже лийын кертеш, мольшт енгавате. Тидлан нигө воштылаш огеш тўнал.

Л у л л а н. Уке, мыланем ала-мо...

К и р с т и. Ушетым ит пудырате, Луллан.

Л у л л а н. Пудырате – ит пудырате, садиктак неле көнаш.

И н к е р и. Шке шоналте, чыла ен мо эре шот почеш ила. Палет гын, пөрсьен-влак ушан ўдырамашым огыт йөроте.

К и р с т и. Тиде, можыч, тыйын пөрсьенгын кеч кумышо ужашыжлан оза лияш пытаргыш йөн.

И н к е р и. Вичшым ойлаш гын саде министр кум тыглай пөрсьенгым шога. Кугунак ме нимом огына йомдаре.

Л у л л а н. Тугеже гын мыят көнышаш ала-мо.

К и р с т и. Иже ушет пурыш, моторем!

Л у л л а н. Мый иктым эше каласынем.

К и р с т и. Мом эше?

Л у л л а н. Тетла нылымше ўдырамаш лийшаш огыл.

И н к е р и. Тидым ышташ ме огына пу.

Валто ден Аннели пурат.

А н н е л и. Эше ик гана чыла шоналташ уто огыл.

В а л т о. Мый чыла шоналтенам. Мый паленак осал пашам ыштем.

А н н е л и. Но... мый саде ўдырамаш-влак дене ушныметлан ом көнө.

В а л т о. Тыгак күлеш.

А н н е л и. Казаматышке логалашлан мо?

В а л т о. Туге.

А н н е л и. Вес йöным муаш күлеш ыле.

В а л т о. Ондак мыят тыге шоненам. Ёдыр-влак, салам.

К и р с т и. Ме тылат марлан лекташ көненна, но эше нылымше толын лектеш манын кутырен келшен огынал.

В а л т о. Чыла кутырен келшыме.

И н к е р и. Кө саде самырык ёдыр?

К и р с т и (*Аннелилан*). Мемнан орёен марий пелен мом шёрангыштыда?

А н н е л и. Мый лач...

В а л т о (*мутшым күрлеш*). Чыталтыза, мый чыла умылтарем. Тудым налаш шонымаш уке. Тудым ик гана шупшалынам гына, садиктак шот лектын огыл...

Л у л л а н. Тудым шупшалынат..?

К и р с т и (*Лулланлан*). Лыплане, можыч шёрговылышыжым веле шупшалын.

Л у л л а н. Кузе тудым шупшалынат?

А н н е л и. Теве тыгела.

Аннели Валтом шёйжө гыч ёндада да кужун, шокшын-шокшын шупшалеш.

Л у л л а н. Ой, ой..! Ончыза-ян мом ыштылыт..!

К и р с т и. Лаплане, Луллан. Можыч тудо родыжо веле.

И н к е р и. Родым тыге огыт шупшал.

К и р с т и. Ой, ой, француз кино дечат яжарын шогылтыт.

Х а р р и (*пура*). Пастор толын!

Аннели Валто деч ойырла. Валтон ушыж кайыме гай лийын, тайнышытын веле шогылтеш. Шёлышт-шёлышт пастор пура, кидыштыже сумка.

П а с т о р. Вараш кодмемлан вуеш ида нал. Мемнан дене пастор моткоч огыт сите.

Сумкаже гыч тодыл оптымо алтарьым луктеш да кёварышке шындаш тёналеш.

Х а р р и. Чыла раш.

П а с т о р. Можыч те умыледа, мын гын ом умыло. Чыла самырык пастр-влак граница могырышко да Лапландийышке чымалтыныт, пуйто тушто нуно кёлыт. Пуйто тыште огыт кёл.

Х а р р и. Мый йёршеш вес семын шоненам.

П а с т о р. Шонаш тёрлын лиеш. Теологий деч молым лудында гын, те сайрак паледа. Философий магистр улыда, вет? А те паледа могай

сулыкым айдеме эн ондак ыштен? А вот: икте икым пален, вес весым. Шинчымаш дене кугешнаш моткоч ондак. Тачысе кечысе шинчымашат моткоч кўчык. Энциклопедият огеш сите. Аташлын мыняр йогаже ыле? Кокыт. Каин ден Абель. Мыняр ален Ной? Индешшүдө утла. Кө марлан лекташ ўдыржө?

Х а р р и. Көмыт манын йодса.

П а с т о р. Кузе көмыт?

Х а р р и. Оръенже кумыто.

П а с т о р (*ырессла*). Тау. (*Харрилан*). Мый эре икмыняр мужырым икганаш венчаяш шоненам. Жапым арален кодашлан. Теже ик оръен каче улыда?

Х а р р и. Уке. (*Валто ўмбаке ончыкта*). Каче теве.

П а с т о р (*Харрилан*). Министр шкак...?

Х а р р и. Туге.

П а с т о р (*пыльгыжын Валтон кидшым кормыжта*). Пиалан лийза, господин министр.

В а л т о. Тау.

П а с т о р (*Харри деч шып йодеш*). Кушто моло качыже улыт?

Х а р р и. Моло уке.

П а с т о р. Оръенже кумытыс!

Х а р р и. Чын. Каче икте.

Пастор алтарьым погаш тўнгалеш.

В а л т о. Можыч, эркын дене тўнгалыга ыле.

П а с т о р. Чаманен каласаш логалеш тыге шотлан ок шол.

В а л т о. Молан?

П а с т о р. Министрлан иктаж мормон приход гыч пасторым ўжаш кўлеш ыле.

В а л т о. Могай чарак?

П а с т о р. Оръен-влак шотышто. Ме ик каче да ик оръен нерген мутланенна.

И н к е р и. Ой, Юмашне!

К и р с т и. Мо тыште тыгайже?

Л у л л а н. Чыла уже кутырен келшыме.

В а л т о. Тыланда мужырагме шот огеш келше мо?

П а с т о р (*каяш тарвана*). Ой, Кугу Юмо, сулыкышко ит пурто!

В а л т о. Шогыза, пастор! Кайсаниемиште лийшаш кугу пайремышке кок билет уло. Тыланда кўлеш гын... (*кўсенже гыч билет-влак луктеш*).

П а с т о р. Те Юмын енлан пөлекым тушкалтынеда!

В а л т о. Уке, уке. Можыч, тыланда тиде онгай лиеш манын гына шоналтышым. Мыйын шкемын жап, уке арам веле билет йомеш.

П а с т о р. Кө проповедьым лудеш?

В а л т о. Билли Грахам Америка гыч.
 П а с т о р. Билли Грахам! Те...те мыйым кепшылтынеда. Те чыла ончылгоч шонен пыштен улыда.
 В а л т о. Ну, пробстлан тиде огеш келше гыч...
 П а с т о р. А могай сем йонгаш тўналеш.
 В а л т о. Гитарым шокташ тўналыт. *(Билетым мөнгеш пышта).*
 П а с т о р. Гитара!
 В а л т о. Эше черкылан оксам погаш тўналыт.
 П а с т о р. Ужалыза мыланем билет-влакым!
 В а л т о. Тыге шотлан ок тол. Мемнан венчатледа гын, мый уло кумылын пөлеклем.
 П а с т о р. Тидыже законом пудыртымаш лиш.
 И н к е р и. Те мо теолог огыл, юрист улыда мо?
 П а с т о р. Чын. Мый юрист огыл, теолог улам. *(Билетым налеш).*
 Тау. Шарныза, те мыйым өкымеш ыштыктеда.
Уэш алтарьым пога, ўмбақыже ўстелшовычым пышта да сортам чўкта.
 В а л т о *(Аннелим шупшалеш).* Чеверын, йөратымем. Ит шорт.
 А н н е л и. Шкемым кучаш тыршем.
 П а с т о р. Ну, тўналына мо?
 В а л т о. Вашкерак эртарен колтыза. *(Аннелилан).* Мый тылат казамат гыч серышым колтем.
 А н н е л и. Мый тыйым вучаш тўналам.
 И н к е р и. Содыки родыжак мый шонем.
 Л у л л а н. А мый пудештам ала-мо.
 К и р с т и. Мынят. Ме ик сомылым монденна.
 И н к е р и. Могайым.
 К и р с т и. Саде сўан нерген уверым иктаж газетлан ужалаш кўлеш ыле.
 В а л т о. Ида ювалтыл.
 И н к е р и. Йөра, йөра...
Валто да оръен-влак пастор ончыко сукалтен шинчыт. Венчаялтме сомыл тўналеш.
 П а с т о р. Шергакан таң-влак! Икымше кугыжан книгаште – 11-ше йыжын 1-ше да 2-шо строфаште ме Господьын каласыме тыгай шомакшым лудына: «Соломон кугыжан, ўдыржө деч посна, ятыр моло йөратыме ўдырамашыже лийын. Тудын шымшүдө кугыжаныш ватыже да кумшүдө йўдлан гына толшо йөратыме ўдырамашыже-влак...»
Сантери, директор да министр куржын пурат. Ўмбалнышт арестант вургем.
 Л у л л а н. Сантери!
 К и р с т и. Пааво!

И н к е р и. Вяйно!
П а с т о р. Ой, Юмашне!
С а н т е р и. Теве тудо!
Д и р е к т о р. Тудо мемнан эрыкым веле огыл, ватына-влакым поген налын.
М и н и с т р. Кө ондак тудым почкышаш?
Д и р е к т о р. Сантери.
С а н т е р и (*Мушкындым чумыртыл, Валто деке мия*). Ёдырамаш-шамыч, коранза!
В а л т о. Мый чыла умылтарем..! (*Чакна*).
Х а р р и. Шогыза! Юмын ег ончылно тыге ида шогылт.
С а н т е р и. Мый юмылан ом ўшане.
Х а р р и. Моло ўшаныше-влакым намысышке пуртеда. Пастор ончылно мушкындым ида пёртыктыл.
М и н и с т р. Тудо чын ойла. (*Пасторлан*). Юмо гай лийза, вес пөлемышке лекса.
П а с т о р. Мом төчеда, мый нимом ом умыло.
В а л т о. Нигушко ида кай. Лектыда гын, нуно мыйым пуштыт.
Д и р е к т о р (*Пасторлан*). Ме тендам вес пөлемышке лекташ йодына.
П а с т о р. Библийыште каласыме «Ит пушт».
С а н т е р и (*мушкындым чумыртен пастор ваштареш кая*). Вес пөлемышке лектыда уке..?
В а л т о. Ида кай!
П а с т о р (*Валтолан*). Мый моткоч чаманем, но черке демократический учреждений. Нуно кумытын икте ваштареш улыт. «Кунам Господь поро кумыл дене шижтара, порым умылыман». (*Сумкажым сакалтен лектын кая*).
В а л т о. Мый умылтарем...
Министр ден директор Валтом пўтырен кучат да кидшым пидыт.
Д и р е к т о р (*Сантерилан*). Вашке почкен нал, вара ме.
В а л т о. Мый тендам казаматышке шындаш шонен омыл, лач шке...
М и н и с т р. Шелын пу!
С а н т е р и (*Мушкындо дене солалтен пуынеже да огеш керт*). Ом керт. Пидме еным кырен ом керт.
Д и р е к т о р. Шинчатым кумо.
С а н т е р и. Сорлыклымо еным мый кырен ом керт. Кидшым рудыза.
Валтон кидшым рудат. Сантери, шучкын кычкырен, куржын толеш.
С а н т е р и. Шого, сөсна! Пидса уэш!
Министр ден директор уэш Валтом пидыт. Сантери мушкындыжым модыктылеш, но огеш логал.
С а н т е р и. Уке, ом сене. Рудыза.

Валтом рудат. Сантери шенгечше мия.

С а н т е р и. Шого, сөсна! Уэш кидшым кылдыза.

Валтон кидшым пидыт. Сантери солкала, но огеш кыре.

С а н т е р и (*шортеш*). Ом керт. А казаматыште тиде жапым веле вучен имнам.

В а л т о. Шукырак пуышт манын, мый казамат гыч куржынам...

С а н т е р и. Мыйым лұмынак вургемым вашталтыктенат.

В а л т о. Мыйым пўтырен кучат манын шоненам.

С а н т е р и. Ит ондале. Нигө шке кумыл казаматышке логалал ок шоно.

В а л т о. Товатат, тыге шоненам. (*Директорлан*). Тендан оксамат казаматышке логалаш манын шольшташ шоненам. Финляндий министрымат тидланак көра игылтынам. Тачат шуко ватан лийын судышко логалаш төченам. Чыла арам.

М и н и с т р. Те шонеда ме тыланда ўшанена?

Д и р е к т о р. Мо ияже тендам тыге казаматышке шупшеш?

В а л т о. Тушто эрыкым муам ыле.

М и н и с т р. Эрыкым?

В а л т о. Туге. Чын келшымашым да төр правам. Ласкалыкым да тымыкым. Тышке логалымеке, мыйын чон да кап-кыл йөршеш пустангыныт. Но вара, чынжым каласаш гын, чондай оваргаш тўналын...

Д и р е к т о р. Тидлан өрман огыл. Мыйын күшешак мыняр поенат. Но нимом ме огына умыло.

В а л т о. Мый умылтарем. Казаматыште гына эрыкын тамже раш лийын. Казамат вес могырышко, пуйто эрыкышке лекмеке, мый эрыкын лөдышкыжө логалыше арестантыш савырненам. Йолтошкалтыш еда ала-мом эре ойыркалаш, шонкалаш күлеш, шке ўмбаке налаш, ало-кө деч лүдман.

М и н и с т р. Тиде тыглай илышын шөрынышт.

В а л т о. Тысе илышын. Тусо огыл. Тиде моткоч өрыктарыше койыш. Мый кеч-кушко каен кертам, кеч-мом ышташ тўжем йөнем уло гынат, мый чын эрыкым кычалам. Поян илыш верч тагасен кучедалмаш мыланем пурак дене модмыла чучеш. Машина, поян арвер, мотор вурчем – чыла тиде шўк гына. Чылан ваш-ваш көранат.

Тыгай шотан эрыклан көра мыйын чон верже гыч төрштен, шўм коржен коштеш, йўдомо йомын. Казаматыште вакшыш возам шепкасе аза гай вигак ласкан мален колтем ыле.

М и н и с т р. Ала-можо вет чын уло. Мыят тушто сайын малаш тўналынам.

В а л т о. Казамат деч ончыч мый ўмылем деч лўдам ыле. А тушто нимо деч лўдмаш уке ыле.

С а н т е р и. Кажылан шке верже келша.

Л у л л а н (*моло ўдырамаш-влаклан*). Ончыза, ончыза, казаматын талешкыже Сантерийым..!

В а л т о. Сандене мый эрыкым, төр правам да иза-шольо семын келшымашым ойырен налынам.

К и р с т и (*моло ўдырамаш-влаклан*). Кунам ўдырамаш-влак коклашке огыт пуро...

М и н и с т р. Казамат гыч мый йолташ-влак дене пörтылынам. Ондак мыйын палыме да родо-влак гына лийыныт. Да эше могай родо-шамыч!

И н к е р и (*моло ўдырамаш-влаклан*). Шке родыжо-влак нерген гына тыге ойлен кертеш..!

Д и р е к т о р (*Валтолан*) Ойдам шуйыза.

В а л т о. Чыла тидлан көра мый мөнгеш тушко логалынем. Казамат кочкыш гай тамлен сийым тыште верештын омыл гай чучеш.

С а н т е р и. Рушарня еда тушто торык да паренге дене шергом когыль ыле.

В а л т о. Ёмбал дене.

М и н и с т р. Да.

И н к е р и (*игылтын*). Колыда, ёмбал дене..!

В а л т о. Шып лийза. Мый шарнем кузе ме вучена ыле торык когыльым. Тиде чынак мотор илыш ыле, тидым арестант гына аклен кертеш. Икгана казамат директорын шочмо кечыже ыле, вот тунам кажнылан кўмыж тич кочыльым пуэденыт. Тиде кугу куаным мый нигунам ом мондо.

Д и р е к т о р. А яндар южышто лектын коштмаш...

М и н и с т р. А тымык йўдшө. Йыр-ваш шып...

В а л т о. Волгалтше кумыл. Эрласе кече верч тургыжланаш огеш күл.

С а н т е р и. Полиций деч лўдман огыл.

Д и р е к т о р. Малаш вочмо деч ончыч кузе кас корнет дене куржтал толат...

М и н и с т р. Вара ласкан мален колтет...

И н к е р и. Чонышкак вита...

В а л т о. Ме эше чўчкидын арестантын мурыжым шергылтарена ыле.

Сантери арестант мурыжым тўнгалеш, мольштат ушнат.

Д и р е к т о р. Ме изи лапкыште тўрлө сатум наледенна. Тамакам, газетым да моло кырча-марчам.

В а л т о. Кушто эше тыгай уло!

С а н т е р и. Мыланна у вургемым пуэныт. Йоча годсо гай анысыр йолашым.

И н к е р и. Ава пун йымалсе илыш велыс..! (*Ўдырмаш-влак ваштылыт*).

В а л т о. Чынак, тиде тыгак. Рвезе-влак, икаж кўмыж торык когыльым темлем гын мом каласеда ыле?

К и р с т и. Ну, мом шонен луктын..!

С а н т е р и. Торык когыльым!

М и н и с т р. Чынак темлет..?

И н к е р и. Чынак, чынак. Мый чыла чытем..!

В а л т о. Айста, казаматысе торык когыльын тамжым ушештарена.

Харри, торык когыльым налаш кай.

Д и р е к т о р. Но мыланна ала-кушто шолтымо когыльо огеш кўл.

К и р с т и. Мутак уке. Можыч, тыланда эше..!

В а л т о. Чынак. (*Харрилан*). Мыланна казаматысе кочмывер гыч кондо.

Х а р р и. Раш.

В а л т о. Эше иктаж-мом йўаш нал. Вара чыла залышке нумал пурто.

Х а р р и. Вўдымат?

М и н и с т р. Вўд чыла вере икгай.

И н к е р и. Мыят тыге шонем.

В а л т о (*Харрилан*). Вўдым огыл. Шке шоналте. Тыйын бармен опыт кугу.

Х а р р и. Раш.

А н н е л и. Мый пеленже полшаш каем.

Харри ден Аннели лектын каят.

В а л т о. Рвезе-влак, эртыза. Мыланна шуко кутырен налаш кўлеш.

Д и р е к т о р. Мемнам кок гана йодаш огеш кўл.

С а н т е р и. Поснак торык когыль ой лекме годым.

М и н и с т р. Ошкылза, ошкылза!

Нылытынат залышке каят.

И н к е р и. Чылтак пөрьен койыш. Война нерген огыл гын, казамат нерген кутырат.

К и р с т и. Мемнамат пуйто огыт уж. Тўнште нунак веле огыл пөрьенже улыт.

Л у л л а н. Тўняште миллион дене пөрьен уло.

И н к е р и. Можыч тыгак лийын гын, сай веле. Иктаж сайрак пелашым муына.

Л у л л а н. Мый гын ончычат тореш улам ыле.

К и р с т и. Конгадўрыштө шогылтшо эре кўлеш. Кўлан гынат эрдене кофем садиктак шолтыман.

И н к е р и. Кў да кунам президент полатышке логалеш манын ўчашымаш шерым темен.

К и р с т и. А эше вара йүд-влакше!
Л у л л а н. Юмашне, мый тиде нерген шоналташат ом ярсе.
И н к е р и. Ёдыр-шамыч, ұшаныза мыланем, сайлан веле тыге лийын.
Л у л л а н. Мутат уке.
К и р с т и. А мыняр шуко пөръен тўняште. Нигунам от пале кунам
мотор пөръен пурен шогалеш...
*Кум полицейский, пондыштым модыктен, пурен шогалыт. Ёдырамаш-
влак ваш ончат. Луллан пластинкым шында. Сўан вальс йонга.
Полицейский-влакат ваш ончат да ёдырамаш-влак ончыко миен
вуйышым сават, вальсышке луктыт.*

6-шо сўрет

*Казамат пырдыж. Сантери, директор да министр пурла могыр гыч
лектыт. Почешышт Валто ден Аннели толыт. Тыштак корныен.*
С а н т е р и (*пырдыжым шупшалеш*). Тошто йошкар пырдыж. Мый
тый дечет посна йокрокланем.
Д и р е к т о р. Мыят пуйто мўнгышкем пўртылынам.
М и н и с т р. Мемнан кандыранат тыштак эше кеча.
Д и р е к т о р. Кас кочкышышко эше шуына.
С а н т е р и. Кушто лийымына нерген колыт гын, рвезе-влак чылт
ўрыт.
М и н и с т р (*Валтолан*). Кугу тау тылат.
Д и р е к т о р. Поснак торык когыльетлан.
С а н т е р и. Тау, Валто.
В а л т о. Тыланда шканде тау, рвезе-влак. Мый тендам нигунам ом
мондо.
С а н т е р и. Можыч, пеленнак кает. Мемнан эше шуко нерген
мутланен налаш кўлеш.
В а л т о. Мый уло кумылын каем ыле, но... (*Аннели тудым
шупшалеш*)
М и н и с т р. Ме умылена. Вучаш тўнгалына.
В а л т о. Мый толын шуам.
Нуно Валтон кидшым кормыжатат.
М и н и с т р. Чеверын, йолташ.
В а л т о. Чеверын. Рвезе-влаклан саламым каласе.
М и н и с т р. Кайышна.
Д и р е к т о р. Сайын код.
В а л т о. Шкенданат чыла сай лийже.
С а н т е р и (*шинчавўдшым ұштылеш*). Чеверын, Валто.
В а л т о. Чеверын, Сантери. Мыйын верчынат торык когыльым коч...

Д и р е к т о р. Кө первый күза?

М и н и с т р. Субординаций почеш. Сантерийын эн кугу срок.

Кандары дене пырдыжке күзат, ончыч Сантери, вара директор, почешыже министр. Валто, нуным ончен, кандыра дене күзаш төча, но Аннели тудым өрдыжкө шүдырен нангая. Нуно эркын корныен воктене эртат.

В а л т о (корныенлан). Чеверын. Харри.

К о р н ы е н. Чеверын, Валто.

В а л т о. У вургемет моткоч келша.

К о р н ы е н. Тау.

Аннели ден Валто пурла могырышко каят. Шола вел гыч кум полицейский куржын шолыт да пурла могырышко чымалтыт. Изиш лиймеке, почешышт шүлышт-шүлышт Инкери, Кирсти да Луллан куржын толыт.

И н к е р и. Нуно тушко шикшалтыныт!

К и р с т и. Почешышт!

Нуно пурла могырышко куржыт. Тиде жапыште пырдыж үмбалне у арестант коеш. Шинчаштыже очки. Тудо кандыра дене үлыкө вола...

Шовыч.